

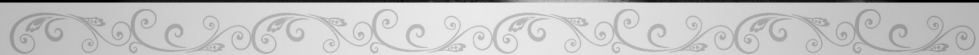

УЩО ВІРЯТЬ ХРИСТІЯНИ,

ЧОМУ ВОНИ В ЦЕ ВІРЯТЬ,
І ЧОМУ ЦЕ ВАЖЛИВО

Навчальний курс
із формування
християнського
світогляду

На основі книги
Чарльза Колсона
і Гарольда Фікетта
«ВІРА»

Зміст

ВСТУП. ПОГЛИБЛЯЮЧИ ВІРУ	3
ЧАСТИНА I. БОГ І ВІРА	
Заняття 1. Повсюди, завжди й усіма: християнство у віках.....	5
Заняття 2. Бог є.....	8
Заняття 3. Він промовляв	11
Заняття 4. Що таке Істина	14
Заняття 5. Гріх: що пішло не так	18
Заняття 6. Боговтілення: вторгнення на територію ворога.....	24
Заняття 7. Трійця: Бог над нами, Бог поруч, Бог усередині..	31
ЧАСТИНА II. ВІРА І ЖИТТЯ	
Заняття 8. Зміна ідентичності.....	37
Заняття 9. Примирення	44
Заняття 10. Церква	49
Заняття 11. Будьте святими — преображайте світ	55
Заняття 12. Святість життя.....	59
Заняття 13. Чим усе закінчиться	63
Заняття 14. Велика пропозиція	69
Додаток: Віра раз назавжди передана святим.....	75

Минуле не тільки творить сучасне;
воно показує нам майбутнє.
Ми бачимо куди більше й далі,
стоячи на плечах тих, хто ішов перед нами.

– Чарльз Колсон

Вступ. Поглиблюючи віру

Перед вами посібник навчального курсу з основ християнства, що покликаний зміцнити й поглибити «віру, раз назавжди передану святим» (Юди 1:3) – те найголовніше, у що завжди вірили справжні християни, і що Клайв Люїс назвав «просто християнством».

Курс спирається на книгу Чарльза Колсона «Віра», а цей посібник допомагає її поглибленому вивченню та обговоренню в форматі жвавої дискусії. Він складається з короткого конспекту думок автора про основні аспекти християнської віри, ключових місць із Писання на відповідну тему, а також питань для обговорення в групі.

Ця добірка не має на меті охопити всі грані християнського вчення. Радше вона сприятиме формуванню у християн на основі їхньої віри цілісного світогляду, де у гармонійному поєднанні знайдуть своє місце їхні переконання щодо устрою світу та людського суспільства, тих процесів, що відбуваються навколо, та міжособистісних стосунків, економіки й політики, бізнесу та сімейного устрою, культури та освіти.

Даний курс можна використовувати для підготовки новонавернених до водного хрещення – як самостійний або як добре доповнення до усталених матеріалів та програм для навчання новонавернених, які використовуються у вашій церкві. Адже його мета – поєднати надійним мостом давніші вірування із сучасними реаліями. Крім того, цей посібник запрошує до живого обговорення, можливості для всіх учасників дискусії поділитися власними переживаннями, свідченнями та життєвим досвідом, що є дуже важливим для занять в групі.

Ми смиренно пропонуємо вам цей курс з глибокою впевненістю в тому, що ті самі істини, про які йде мова на подальших сторінках, повинні обстоювати люди, живучі життям віри посеред багатьох викликів, з якими стикається християнство в наш час.

Деякі рекомендації для учасників обговорення.

Перед кожною зустріччю групи вам запропонують прочитати відповідний розділ книги Чарльза Колсона

«Віра». Постарайтеся отримати власний примірник цієї книги. Від вашого уважного читання залежатиме те, наскільки вдалим буде подальше спілкування, коли ви зберетеся разом, щоб обговорити прочитане. Читаючи книгу «Віра», запасіться ручкою і не соромлячись підкреслюйте фрагменти і ставте на полях зірочки чи знаки запитання, позначаючи всі думки, які вас цікавлять. Ми знаємо, що ця книга припаде вам до вподоби і сприятиме глибокому розумінню суті християнства та зростанню у вірі.

Розділ посібника, що присвячений кожному заняттю, містить відповідні вірші з Писання й питання для обговорення в групі.

Під час зустрічі ми настійно рекомендуємо вам разом читати наведені уривки з Біблії і по змозі вивчати їх напам'ять. Конспект, що передує кожному питанню, коротко викладає зміст теми, якої торкається це питання. Хоча цей конспект і не обов'язково читати під час зустрічі, ваша група буде краще готова до глибокого та змістовного обговорення, якщо ви заздалегідь прочитаєте й молитовно осмислите його.

Після заняття в групі знайдіть час, щоб усамітнитися де-небудь, заспокойте серце перед Богом і постарайтеся засвоїти почуте. Можливо, ви захочете перечитати весь конспект минулого заняття або виокремити якесь одне питання, молитовно заглибитися у відповідні вірші з Писання, якщо Бог спонукає вас глибше вдуматися в цю тему. Не поспішайте. Перебуваючи в молитві й роздумах над Божим Словом, дозвольте Святому Духові преображати й оновлювати ваш розум. Постарайтеся зрозуміти, чого Він хоче вас навчити, який новий погляд на світ ви віднаходите і як усе це застосувати у своєму повсякденному житті. Можливо, ви захочете поділитися з іншими учасниками групи тим, що особливо зачепило вас під час обговорення, або розповісти вашим невіруючим друзям та знайомим те, що ви дізналися під час зустрічей.

Перед першим заняттям постарайтеся прочитати Пролог і Розділ 1 книги «Віра».

Частина I. Бог і віра

Заняття 1. Повсюди, завжди й усіма: християнство у віках

Найпростіше – йти на поводу у століття, найважче – йти, як ішов... Завжди легко впасти; падати можна під безліччю кутів, а стояти – лише під одним.

Г.К. Честертон

Виклик Церкви

Любі, докладаючи всієї тильності написати вам про наше спільне спасіння, вважаю за конечне написати вам, щоб заохотити вас боротися за віру, раз назавжди передану святим.

Юди 1:3*

Люди, що визнають християнство, здебільшого, не знають, у що вони вірять, а тому не можуть ані зрозуміти, ані обстояти християнську віру, не кажучи вже про те, щоб жити в ній. Чимало з того, про що ми розповідаємо невіруючим, не становить справжнього християнства. І більшість невіруючих формує своє уявлення про християнську віру на підставі стереотипів та карикатур, які витворює масова культура. Церква стикнулася з проблемами антитеїзму та протистояння цивілізацій у не надто слушний для себе час, оскільки християни часто не розуміють, у що вони вірять, чому вони в це вірять і чому це важливо.

1. Чому більшість невіруючих слабо собі уявляють те, що таке справжнє християнство і чому це величезна проблема для сучасної церкви?

---

*Цитати зі Святого Письма наводяться переважно в «Сучасному перекладі з давньоєврейської та давньогрецької мов» (Київ: УБТ, 2020); в окремих випадках використовується переклад Івана Хоменка, що позначається (*) біля посилання.

2. Чому віруючі часто не здатні чітко висловити те, у чому полягає їх віра? Які це має наслідки?

Ортодоксія

Ось чому ми повинні бути надзвичайно уважними до почутого, щоби часом не відпасти. І якщо слово, сказане ангелами, було непохитним, і кожний переступ та непослух отримали справедливу відплату, то як ми уникнемо її, коли знехтуємо таким великим спасінням? Воно мало початок у проповіді Господа і було підтверджене нам тими, хто почув. А Бог свідчив ознаками і чудесами, різноманітними проявами сили і дарами Святого Духа згідно зі Своєю волею.

Євреїв 2:1-4

Головні переконання, що об'єднують християн усіх епох, ми називаємо «ортодоксальними» – терміном, що в оригіналі означає «правильна віра». Сьогодні нам вкрай важливо розуміти суть цієї віри, раз назавжди переданої всім святим, оскільки ми живемо в часи, коли християни та побудовані з їх допомогою цивілізації потерпають від нападів і критики.

Можливо, декого здивує те, що в нашу епоху, коли звідусіль лунає хвала прогресу, ми спираємося на стародавні корені християнства. Однак прогрес – це не завжди відкриття чогось нового. Іноді він полягає в повторному зверненні до стародавньої, вічної мудрості. У своєму корінні ми знаходимо власну індивідуальність. Відвідайте практично будь-яку сім'ю, і ви побачите портрети дідусів, бабусь і навіть представників попередніх поколінь. Наші джерела – це свідчення того, хто ми насправді. І те саме стосується також Церкви.

3. Що таке «ортодоксія» в християнстві? Чому розуміння свого біблійного та історичного коріння життєво важливе для кожного віруючого?

Конкурентні світогляди

Усе це я кажу й свідчу в Господі, щоб ви більше не були, як ті язичники, які ходять у марноті свого розуму, маючи затьмарену свідомість, вони відчужені від Божого життя через їхнє незнання, через закам'янілість їхніх сердець.

Ефесян 4:17-18

Світогляд має кожен – тобто, деякі базові принципи, які говорять нам, як чинити в тому чи іншому випадку і як дивитися на довколишній світ. Християни повинні розуміти, що віра – це дещо інше, ніж просто релігія чи взаємини з Ісусом. Віра – це довершена концепція світобудови та місця людства в ній. Християнство – це світогляд, який охоплює всі царини життя, і зміст цього світогляду продиктований його ключовими доктринами. Якщо ми не знаємо того, у що віримо (і навіть – що таке християнство), то як ми можемо жити по-християнськи й обстоювати свою віру? Наше невігластво робить нас духовними каліками.

4. Чи згодні ви з тим, що всі люди живуть з деяким світоглядом, який багато в чому визначає їхні думки, слова і вчинки? Чому? На що спирається наш світогляд? Поясніть.

5. Яким чином сучасне християнство зазнає нападів? Наприклад, з боку таких агресивних антихристиянських світобачень, як секуляризм (антитеїзм) і радикальний іслам? Наскільки це важливо і чому?

* * *

Завершальна молитва: попросіть Господа, щоб він дав вам змогу опертися на тверду основу у вірі і стати добрими свідками Його слави в довколишньому світі.

Перед наступним заняттям постарайтесь прочитати Розділ 2 книги «Віра».

Заняття 2. Бог є

Я вірю в Бога, як вірю в сонце. Вірю не тому, що бачу його, а тому що в Його світлі бачу все решта.

Клайв Люїс

Незбагнений Бог

Небеса розповідають про Божу славу, а небозвід сповіщає про творіння Його рук. День дневі передає вістку, а ніч ночі сповіщає знання. Немає мови, немає слів, де би не чулися їхні голоси.

Псалом 18:2-4

Сем Гарріс є одним з найпереконливіших сучасних критиків віри. Він виразно озвучує ті важкі сумніви, які переживає кожен з нас в моменти духовного пошуку. У своїй книзі «Лист до християнської нації» він міркує над питанням: що робив Бог, коли ураган «Катріна» спустошував Новий Орлеан, а його мешканці вмирали, звертаючись у молитвах до «вигаданого приятеля»?

Часом мене обіймають не менш похмурі думки. Саме в один з таких періодів, коли я був майже у відчай, не чуючи відповідей на свої молитви, ми з дружиною гостювали в друзів у Північній Кароліні. На світанку я вийшов на веранду і побачив дивовижну красу Блакитного хребта Апалач, що здіймався із мли. Від цього видовища мені перехопило дух. Я немов споглядав первородну красу Божого творіння. І те, що я побачив – філігранні риси природи, правдиву красу – годі було пояснити поза існуванням Бога-Творця. Це не міг бути міраж, випадковість чи наслідок деякого хаотичного процесу. Тоді як інші планети безплідні й безживні, ця переповнена життям і красою. Бог є. Я знав, що Він існує, на глибшому рівні, ніж усі мої інші знання про життя, і також те, що Його існування не залежить від моїх почуттів. Я можу впасти у відчай, ослабнути в молитві, визнати свою поразку, але Бог існує все одно.

Немає жодного іншого пояснення реальності. Я зрозумів, що побачене стало відповіддю на молитви, які я вважав непочутими.

1. Чи згодні ви з тим, що наше християнство повинно вийти за межі індивідуалізованих, суто особистісних стосунків «між мною й Богом» і сягнути усвідомлення того, що «Він є» незалежно від того, як виглядають обставини, в яких ми опинилися? Чому?
2. Які загрози криються у системі вірувань, яка спирається переважно на особистий досвід і почуття? Поясніть.

Три версії походження

Наш Господь Бог – єдиний живий та істинний Бог; чие існування полягає в Ньому Самому і виходить з Нього Самого, безкінечний у Своєму бутті й досконалості; Його сутність не може осягти ніхто, крім Нього Самого; Він найчистіший, бездоганний Дух, невидимий, безтілесний, що не має окремих частин і пристрастей, і Єдиний Він посідає безсмертя, живучи в непрístupному для людини світлі; Він незмінний, безмірний, вічний, незбагненний, всемогутній, безкінечний у всьому, найсвятіший, наймудріший, цілковито вільний та необмежений.

Друге Лондонське визнання віри, 1689 р.

Нині одна з одною конкурують три основні концепції походження всесвіту. Перша з них полягає в тому, що матеріальний всесвіт – це сукупність та зміст усього сущого, і що він або існував завжди, або виник без будь-якої причини. Таким чином для відповідей на всі питання про природу походження всесвіту й життя вистачає природних пояснень.

Суть другого підходу в тому, що розумність виникнення життя свідчить про існування Вселенського Розуму. Нині ця ідея одна з найпоширеніших, і не лише серед учених, але й також серед тих, хто цікавиться східними релігіями.

Однак християни вірять, що найімовірніше пояснення існування раціонального всесвіту, а також того, що ми усвідомлюємо себе вільними, – це існування раціонального, особистісного Бога.

Наш вибір одного з трьох варіантів виникнення всесвіту – найважливіший у житті. Усе решта випливає з нього. Саме звідси починається пошук істини.

- 3. Чому кожній людині настільки важливо зробити вибір на користь одного з трьох варіантів виникнення всесвіту? Який вплив це матиме на практичні аспекти її життя?**
- 4. Чи посідають деяке місце у вашому житті перші два погляди на будову всесвіту? Поясніть. Які ваші вчинки можуть свідчити про підсвідомий вибір хибного погляду на речі?**

* * *

Завершальна молитва: попросіть Бога день у день спрямовувати вас до пізнання Його волі й характеру і, незважаючи на всю незбагненність Божих діл, дарувати вам духовну проникливість, щоб ви мали змогу бачити, як діє повсюди Його рука.

Перед наступним заняттям постарайтесь прочитати Розділ 3 книги «Віра».

Заняття 3. Він промовляв

Біблію дано нам не для інформації,
а для трансформації.

Двайт Муді

Святе Письмо – це вістки,
які приходять до нас із дому.

Блаженний Августин

Слово Бога

*Усе Писання богонатхненне й корисне для навчання,
для докору, для виправлення, для виховання в
праведності, щоби Божа людина була досконала,
на всяке добре діло готова.*

2 Тимофія 3:16-17

Цілком очевидно, що Біблія унікальна. Жодна книга не викликала ще ніколи стільки суперечок, не спричиняла настільки запеклого опору і не надихала своїх послідовників на такі видатні вчинки, як Біблія. І причина цього полягає в тому, що Біблія говорить сама про себе. Вона стверджує, що є Словом Самого Бога. Бог промовляє через цю книгу, наповнюючи нас розумінням реальності, яке перевершує все, що здатен уявити собі людський розум.

1. У чому унікальність Біблії? Чому впродовж усієї історії знаходилися люди, що прагнули її знищити?

Силою Святого Духа

*...насамперед знаючи те, що жодне пророцтво в
Писанні не постає з власного тлумачення. Адже
пророцтво ніколи не було з волі людини, але від Бога
звіщали мужі, натхнені Святим Духом.*

2 Петра 1:20-21

Християни бачать, що авторитетність Біблії, її цілісність, історична точність та преображаюча сила свідчать на користь її унікального статусу як Божого Слова.

На той час, коли канон (тобто, офіційний набір книг) Нового Завіту прийняли всі віруючі, християнська Біблія стала найретельніше складеним та скрупульозно вивченим визнанням віри, що існували колись. Повна згода, досягнута завдяки проводу Святого Духа, пояснює, чому навіть сьогодні в дискусіях між протестантами, католиками і православними ми бачимо чимало точок дотику. Кінець кінцем, ми опираємося на спільну історію і дбайливо збережені документи перших п'яти століть існування Церкви, які відомі як «епоха Отців Церкви». Для цього періоду було характерне найчистіше розуміння християнської віри і найбільша єдність. Як наслідок, на думку багатьох учених, саме з нього ми черпаємо найнадійніші відомості, що дають нам змогу сповна зрозуміти біблійне одкровення.

Правдивість Біблії підтверджують не лише численні археологічні знахідки, але й також приголомшлива узгодженість та цілісність власне самого її змісту. Вона складається з 66 (чи 77 в православній та католицькій традиціях) книг, які впродовж 1500 років писали 40 людей трьома різними мовами; утім, цю всеосяжну історію характеризує виняткова гармонійність та складність. Стародавні рукописи надивовижу послідовні та цілісні.

Але навіть якщо не враховувати приголомшливі історичні докази, Біблія унікальна вже тільки тим, що за тисячі років вона справила визначний вплив на силу-силенну життів і найрізноманітніших культур.

Біблія – це скеля, на якій Церква стоїть... або падає. Вона є щонайбільшим авторитетом для всіх християн – протестантів, католиків і православних. Її тексти писали люди, що були натхненні Святим Духом, і в такий спосіб відкрили їх нам. Вона походить від Бога, а

значить, за визначенням, мусить бути правдива. Бог не міг сказати нічого, що не є правдою, оскільки це суперечило б Його природі. Саме тому всі християни вважають Біблію своїм найвищим авторитетом, і жоден християнин не повинен боятися захищати її.

2. Як ви розумієте богонатхненність Писання?

3. Як історія формування канону Біблії, її внутрішня цілісність і преображаюча сила підтверджує провід Святого Духа в донесенні до нас Божого Слова? Поясніть.

4. Наскільки важливим у нашій вірі є те, як ми ставимося до Божого Слова? Що перешкоджає особисто вам вивчати, застосовувати й обстоювати доктрини та істини, які проголошує Писання?

***

Завершальна молитва: попросіть Бога, щоб Він дав вам навички й старанність постійно перебувати у вивченні Його Слова; щоб силою Святого Духа він розкривав у Писанні те, що хоче сказати саме вам.

Перед наступним заняттям постарайтесь прочитати Розділ 4 книги «Віра».

Заняття 4. Що таке істина

Якщо ви будете шукати істину,
то, можливо, кінець кінцем знайдете і спокій;
та якщо ви всіма силами будете шукати спокій,
то не знайдете ані його, ані істини.

Клайв Люїс

Істина не міняється залежно
від нашої здатності перетравити її.

Фленнері О'Коннор

Абсолютна істина

*Тоді Пилат Його запитав: То Ти Цар? Ісус відповів:
Ти сам кажеш, що Я Цар. Я для того народився і для
того прийшов у світ, щоб свідчити про істину.
Кожний, хто від істини, слухає Мій голос.*

Івана 18:37

*Ісус говорить йому: Я є дорога, і правда, і життя!
Ніхто не приходить до Отця, якщо не через Мене.
Якби ви Мене знали, то знали б і Мого Отця.
Відтепер знаєте Його і бачили Його!*

Івана 14:6-7

Питання істини – загальної, пізнаваної реальності, що існує незалежно від нашого сприйняття – спричиняє велике розділення в сучасній західній культурі. Погляд загалу відкидає цю ідею в зародку. Щоб наразитися на глюм більшості університетських професорів, досить згадати такі слова, як «реальність» та «істина», і тим більше – «абсолютна істина».

Тож чому слово «істина» викликає таку ворожість? Тому що бунтарська людська природа схильна опиратися вимогам істини. Якщо дещо і справді істинне, то ця істина мусить існувати не тільки для того, хто говорить про неї, але й для того, хто слухає. Але ре-

альність полягає в тому, що ми не хочемо скорятися жодній вищій владі (а надто, якщо мається на увазі, що вона походить від Бога) зі страху, що вона зазіхне на нашу особисту незалежність. Ми чіпляємося за ідею, що ми – творці власної істини.

1. Яким чином наша постмодерністська культура відкидає об'єктивну істину? Сьогодні 53% християн вважають, що такого поняття, як «абсолютна істина», не існує. А що скажете ви? Обґрунтуйте свою відповідь.
2. Чи можна логічно поєднати віру в Ісуса, Якого нам об'являє Писання, і також у Його твердження, що мають абсолютний характер, із одночасним відкиданням існування абсолютної істини? Поясніть, чому.

Істина супроти терпимості

Свідчу перед Богом та Ісусом Христом, Який має судити живих і мертвих підчас Свого приходу і у Своему Царстві. Проповідуй Слово, утверджуй за сприятливих і несприятливих обставин, докорай, потішай, закликай – з усякою терпеливістю і повчанням. Бо настане час, коли не слухатимуть здорового вчення, а виберуть собі вчителів за своїми пожадливостями, щоб лестили слух, аби відвернути вуха від істини та схилитися до небилиць.

2 Тимофія 4:1-4

Ісус учить нас того, що реальність не така, якою ми її суб'єктивно уявляємо, і вона не обов'язково відповідає переконанням нашої культури. Існує об'єктивна істина, і ми здатні досягнути її з допомогою своїх почуттів. Ми – це не якийсь там сон у Божому розумі, не ілюзія, як навчають східні релігії та деякі філософи руху «Нью ейдж».

Але справжню тривогу викликає разючий зсув у глибинних переконаннях культурних еліт Заходу. Ми увійшли в епоху постмодернізму, який відкидає саму ідею існування істини. Якщо ж такого поняття, як істина, не існує, то претензії християнства у своїй суті образливі і навіть виглядають як прояв нетерпимості до інших. Істину замінили толерантністю, яку хибно визначили як надання рівних можливостей всім пропозиціям, а не рівну увагу всім висловленим ідеям.

- 3. Як хибне визначення толерантності підмінило прагнення до істини в сучасній культурі? Наведіть приклади з життя, коли ви особисто стикалися з цим. Наскільки образливим для Бога є подібне відкидання істини?**

Менше науки, більше справ?

На початку було Слово, і Слово було в Бога, і Слово було Бог. Воно на початку було в Бога. Усе через Нього постало, і без Нього не постало нічого з того, що постало.

Івана 1:1-3

Неприхильне ставлення до доктрин призвело до того, що деякі християни-постмодерністи озброїлися мантрою: «Менше науки, більше справ». Однак, якщо вчення, у яке я вірю, хибне, то всі мої зусилля цілковито недоречні. Я не можу бути певним того, що мої діла, хоч які вони шляхетні, дійсно добрі. Саме віровчення спонукає мене до діл, коли я вирушаю в найбільш пропашчі місця на світі, і лише з нього я черпаю послання для проповіді. Те саме можна сказати про будь-який християнський рух, в основі якого лежить віра.

- 4. Чому наші справи неодмінно повинні бути плодами віровчення, якщо й навіть ведуть врешті-решт до того самого результату, що й просте бажання творити добро?**

5. Як ви гадаєте, чому християнам так важливо обстоювати доктрини, які були їм довірені, і беззастережно жити за ними? Якими наслідками може загрожувати відкинення істини в противному разі?

***

Завершальна молитва: попросіть, щоб Бог уклав у ваше серце жадобу пізнання Істини, прагнення визнавати й обстоювати її, незважаючи на ціну.

Перед наступним заняттям постарайтеся прочитати Розділ 5 книги «Віра»

Заняття 5. Гріх: що пішло не так

Порушуючи в той чи інший спосіб Божий закон, ми бунтуємо проти верховної влади Бога та Його трансцендентної величі, хоч яким незначним виглядає цей гріх у наших очах. Будьмо відверті: наш гріх – це образа Божої величі та Його верховної влади, а тому він насправді є всесвітньою зрадою.
Джеррі Бріджес

Досконалість, що збилася зі шляху: сотворення і гріхопадіння

На початку Бог створив небо та землю. Земля ж була непримітна і невпорядкована; над безоднею лежала темрява, а Дух Божий ширяв над водою. І сказав Бог: Нехай буде світло! І постало світло... І поглянув Бог на все те, що створив, – і ось воно дуже добре. І був вечір, і настав ранок – день шостий.

Буття 1:1-3, 31

Споконвіку Боже творіння було незіпсутим. Едемський сад став земним раєм для наших прародителів, Адама і Єви. Але сталося дещо жахливе, і цей земний рай був зруйнований.

Біблія вчить, що історія людства – це, по суті, бічна сюжетна лінія ширшого дійства: космічної війни на небесах між Богом і сатаною, між добром і злом. Сатана повстав проти Бога ще до сотворення світу, і Бог придушив його бунт, скинувши сатану разом з його послідовниками з небес (Ісаї 14:12-15).

Опісля війна тривала на землі. Сатана в подібні змії наблизився до Єви в Едемському саду. Перші ж його слова піддали сумніву Боже слово (подібний виклик ми чуємо й донині). «Чи справді Господь Бог велів вам не їсти ні з якого дерева, що в саді?» – запитує змії (Буття 3:1*). Єва знала істину, але не встояла перед найбільшою спокусою – стати подібною до Бога.

Так людський рід отримав спадщину гріха як у самому світі, так і в людській природі. Адам і Єва дали приклад усьому людству, і з того часу людська природа має схильність до гріха. Ми народжуємося грішниками. З часів Адама все, і в тому числі людська душа, заплямоване і зіпсоте забороненим плодом.

1. Християнство – це драма на чотири дії, яка вичерпно й переконливо пояснює довколишню дійсність: Сотворення, Гріхопадіння, Відкуплення і Відновлення. Чому настільки важливо почати розповідь з первісного Божого задуму творіння, щоб якнайкраще збагнути наслідки гріхопадіння?
2. Як ви розумієте ідею первородного гріха? Поясніть своїми словами, що це таке.

Проблема зла

Адамові ж сказав: «Оскільки ти послухав голосу своєї жінки і з'їв з дерева, з того, про яке Я заповів тобі – з нього єдиного – не їсти, проклята земля у твоїх ділах. У скорботах їстимеш з неї в усі дні свого життя. Терня і будяки буде родити тобі, і їстимеш польові рослини. У поті свого чола їстимеш свій хліб, доки не вернешся в землю, з якої ти був узятий, адже ти – земля, – і в землю відійдеш.»

Буття 3:17-19

Навіщо Бог сотворив світ, у якому є стільки зла і страждань? І ще й такі «діяння Божі», як урагани, цунамі, повені і голод? Людство страждає від раку і тисяч інших недуг. Чи можна приписати все зло цього світу тільки помилкам людства? Чи справді Бог невинен? Бо ж насправді це Він допустив те випробування, якого зазнали Адам та Єва, хоча напевне знав, якщо Він дійсно всевідаючий, що вони не зможуть витримати його.

Це питання порушують Сем Гарріс та інші атеїсти. І він називається «проблемою зла». Богослови й філософи побивалися над ним споконвіку, і робитимуть це й надалі. Як благий Бог міг допустити гріх та страждання цього світу?

- 3. Чи не видається вам, що Боже прокляття за гріх людства занадто важке? Як ви гадаєте, хто кінець кінцем відповідальний за страждання і зло у світі? Надайте аргументи на підтвердження вашої думки.**

Відповідальність, заперечення і виправдання

Бо як через одну людину гріх увійшов у світ, а з гріхом і смерть, так у всіх людей увійшла смерть, тому що всі згрішили.

Римлян 5:12

Правда в тому, що відповідальні насправді ми. Всі християни згодні з тим, що люди, користуючись даною їм від Бога свободою волі, не послухалися Його. Як наслідок, первородний гріх наших прародичів став нашою спадщиною.

Вкрай важливо розуміти, чому християни в це вірять. Такий погляд підтверджують не лише біблійні свідчення, але й історія цивілізації та наш особистий досвід. І чому це так важливо? Хибне розуміння цих питань веде до неправильного сприйняття життя. Облудні погляди на відповідальність людини ведуть до хаосу, а людська зарозумілість – до трагічно шкідливих утопічних експериментів. І, крім того, виникає неправильне розуміння Бога, бо якщо ми не відповідальні, то нам не потрібен Спаситель. Всі ці питання вкрай важливі для розуміння життя й реальності.

- 4. До яких наслідків веде світогляд, що відкидає відповідальність людини за хибний моральний вибір та погоджується з тим, що всі ми – просто жертви свого виховання?**

5. Як цей світогляд може спотворити наші погляди на життя, реальність і навіть Бога? Чи були схильні ви також до такого способу мислення? Розкажіть, як саме.

Свобода волі

І взяв Господь Бог людину, яку створив, і оселив її в раю, щоб обробляти його та доглядати. І заповів Господь Бог Адамові, кажучи: «Плоди з усякого дерева, що в раю, вживатимеш у їжу. А з дерева пізнання добра і зла – не їжте з нього: у той день, коли з'їсте з нього, неодмінно помрете!»

Буття 2:15-17

Якщо Бог знав, що людина здатна грішити, то навіть Він сотворив нас вільними? Чи всі невимовні страждання, яких зазнало людство впродовж історії, були варті того? Роздумуючи над цим питанням, поміркуймо, чи радіємо ми тому, що наділені вільною волею? Чи погодилися б ви помінятися своїм місцем у творінні з якимись найкращими представниками тваринного світу – скажімо, дельфінами, левами чи орлами? Чи воліли б ви жити тільки з допомогою самих інстинктів? Звісно, хочеться володіти благословеннями свободи волі, хоч нам і не подобаються наслідки наших недобрих рішень, у яких ми нерідко несправедливо звинувачуємо Бога. Але, ясна річ, у нас не вийде сумістити одне з одним.

6. Навіщо ж тоді Бог дав нам свободу волі, якщо Він знав, що це приведе нас до бунту і врешті-решт до неминучого зла і страждань? Якими є вади і переваги вільної волі?

Найкраща робота сатани

І сталася на небі війна: Михайл та його ангели розпочали бій зі змієм. І змій воював, і його ангели.

І не перемогли: не знайшлося для них більше місця на небі. І скинутий був великий дракон, давній змій, котрий зветься диявол і сатана, який обманює весь світ; скинутий він був на землю, і його ангели були скинуті з ним... Тому веселіться, небеса, і ті, хто живе на них! Горе землі й морю, бо до вас зійшов диявол, який у великій люті, знаючи, що має обмаль часу!

Об'явлення 12:7-9, 12

Сатана вводить в оману не тільки окремих людей, але й також цілі культури. Щоб заманити їх у пастку зла, він використовує неправдиві релігії та хибні ідеї. Якщо сатана здатен примусити цілі народи поклонятися лжебогам, то він може примусити мільйони людей піти на компроміс з власною совістю.

Цей феномен найтрагічніше виявляється тоді, коли злочини проти людства вчиняють досить-таки порядні чоловіки й жінки. Гітлер був монстром, але нацистська воєнна машина і табори смерті в часи Голокосту не могли обійтися без допомоги тисяч і тисяч звичайних німців. Винищення вірмен, радянський ГУЛАГ, китайська Культурна революція, «поля смерті» Пол Пота і геноцид в Руанді, – усе це діло рук простих людей. Ті, хто сьогодні вчиняє сотні тисяч убивств у Дарфурі чи підриває себе на Близькому Сході, – це такі самі люди, як і ми з вами. У моїй рідній країні рабство зробило серця порядних християн твердими, як камінь, і це й донині виявляється в сегрегації та расовому поділі. «Чи правду сказав Бог?» «Що таке істина?» Через подібні питання на нас напустилася сила-силенна бісів, і ми затанцювали під їх дудку.

7. Яку роль відіграв сатана в гріхопадинні людства? Яку роль і далі грає він у втягненні цілих народів у космічну битву добра і зла? (Див. Ефесян 2:1-3, 6:12)

***

Завершальна молитва: подякуйте Богові за чудо Його творіння, за свободу вибору, яку Він подарував нам, і за те, що він розкрив нам суть нашої гріховності. Попросіть Його продовжити працю преображення нашого серця, щоб день від дня чимраз ясніше бачити гріх у своєму житті.

Перед наступним заняттям постарайтеся прочитати Розділ 6 книги «Віра».

Заняття 6: Боговтілення: вторгнення на територію ворога

Господь принижує себе, щоб піднятися. Він сходить з висот абсолютного буття в простір і час, у людське буття, а якщо ембріологи мають рацію, то ще нижче, в інші форми існування, до самого коріння сотвореної Ним природи. Але робить він це, щоб піднятися і піднести до Себе увесь пропавший світ... уявіть собі нирця; він скинув увесь одяг, змигнув у повітрі і зник, проминув зелену теплу воду і пірнув у темряву й холод, у смертний край мулу й розкладу – а тоді вирвався на світло, вплив на поверхню, тримаючи в руці дорогоцінну перлину. Тепер і він, і вона виграють всілякими барвами, але там, у темряві, де лежала вона, нічого не знаючи про красу світу, він і сам утратив будь-які барви.

Клайв Люїс

Слово стало тілом

Плекайте в собі ті самі думки, що й у Христі Ісусі. Він, маючи Божу природу, не вважав посяганням бути рівним Богові, але понизив Самого Себе, прийнявши образ раба, постав у подобі людини і з вигляду був як людина; Він упокорив Себе, був слухняним аж до смерті, і до смерті хресної..

Филип'ян 2:5-8

Саме в цьому суть колізії. Бог вирішив вторгнутися на планету Земля в подобі Свого Сина – християни називають це Втіленням, явленням Бога у плоті. Він учинив це, щоб спасти пропавших людей. Він став людиною, щоб ми могли стати святими.

Багатьом непросто прийняти доктрину про непорочне зачаття; навіть Йосиф не був винятком. Але Бог, який сотворив всесвіт Своїм Словом і дав людині життя, міг, безумовно, вибрати саме такий спосіб відкрити

Себе людям: через діву, силою Святого Духа. І те, що Бог вчинив саме так, надзвичайно важливо. Народившись у гріху, Ісус ніколи не зміг би стати Спасителем людства, бо в цьому разі умер би на хресті за Свої, а не суто наші гріхи. Тільки цілковито безгрішний Спаситель міг узяти наші гріхи на Себе, а це значить, що Його Отцем міг бути тільки Бог і ніхто, окрім Бога.

1. Чому непорочне зачаття – це важлива частина Божого плану спасіння грішного людства? Які питання, сумніви й переживання викликає у вас ця істина?

Вторгнення

«Дух Господній на Мені, бо Він помазав Мене благовістити убогим, послав Мене зціляти розбитих серцем, проповідувати полоненим визволення, сліпим – прозріння, і притиснути до серця помилування!» Згорнувши книгу, Він віддав її слугі, та й сів, а очі всіх у синагозі пильно стежили за Ним. І Він почав говорити до них: «Сьогодні, коли ви чуєте, виконалося це Писання».

Луки 4: 18-21

Іноді я міркую, що смиренні слова Ісуса про звільнення народу і прихід Божого Царства тлумачать нині в церквах так само хибно, як і серед євреїв, сучасників Христа. Він засновував правління Боже на землі: спочатку через власне служіння, а згодом – формуючи мирну окупаційну силу: Свою Церкву, якій належало понести Боже відкуплення далі, аж до моменту повернення Христа у силі й славі та остаточного тріумфу Царства. У космічній битві добра і зла піднесення Ісуса на престол було переконливішим, ніж будь-яке інше вторгнення, і за своєю значимістю воно переважає всі інші вторгнення в історії людства разом. Воно запевнило можливість Божого панування в кожному люд-

ському серці і дало початок поверненню нашого світу у володіння Бога.

2. Яку реакцію викликає у вас думка про те, що Бог здійснив вторгнення на нашу планету, аби утвердити на ній Своє Царство з допомогою мирної окупаційної сили, відомої як Церква? Як таке розуміння ролі Церкви може вплинути на ваше ставлення до помісної церкви та участі в житті її громади?

Розп'яття

Але Бог виявляє Свою любов до нас тим, що Христос за нас помер, коли ми були ще грішниками.

Римлян 5:8

Та живіть у любові, як і Христос полюбив нас і видав Себе за нас як дар і жертву Богові, як приємні пахощі.

Ефесян 5:2

І вас, які були мертві в переступах і в «необрізаннях» вашого тіла, Він оживив вас разом із Собою, простивши нам усі переступи, знищивши розписку стосовно нас, яка своїми приписами була проти нас, Він забрав її з-поміж нас і прибав до хреста. Скинувши начальства і влади, Він відважно викрив їх і переміг у Собі.

Колосян 2:13-15

Божий Син висів на хресті та вмер стражденною смертю саме для того, щоб узяти на Себе гріхи людства, всіх нас, — гріхи багатих і можновладних, бідних і безпомічних. Ваші й мої. Ось чому в основі всякого визнання віри лежить відкупительна смерть Христа, яка є найщедрішим проявом Божої любові до нас. Це джерело благодаті, незаслужена Божа ласка, Його спасіння.

Ось чому хрест є символом християнства. Він позна-

чає границю між марними людськими спробами досягнути Божої праведності та чином благодаті Бога, який послав Христа для відкуплення усіх, хто піде за Ним. Хрест уособлює найважливіший момент в історії, коли Бог відповів на величезну людську дилему, яка полягає в тому, що всі ми згрішили та відчайдушно потребуємо прощення. Бог взяв на себе наші гріхи, щоб звільнити нас. Це точка дотику правосуддя та милості.

3. Чому Ісус мусив прожити безгрішне життя, але вмерти смертю грішника? Що здійснив Бог через розп'яття Свого Сина?

Воскресіння

Найперше я вам передав те, що й прийняв, що Христос, згідно з Писанням, помер за наші гріхи, і Він був похований, і третього дня воскрес, згідно з Писанням; і з'явився Кифі, тоді дванадцятьом; після того Він з'явився одночасно понад п'ятистам братам...

Коли ж про Христа проповідується, що Він воскрес із мертвих, то як деякі з вас кажуть, що немає воскресіння мертвих? Якщо немає воскресіння мертвих, то й Христос не воскрес. А якщо Христос не воскрес, тоді марна й проповідь наша, марна й віра ваша.

1 Коринтян 15:3-6, 12-14

4. Чому воскресіння Ісуса – це вісь, довкола якої обертається все християнство, і водночас точка, куди спрямовано найбільше нападів його противників?

Вознесіння. Христос живе і царює у віках

А вони зійшлися й запитували Його, кажучи: «Господи, чи не в цей час Ти відновиш царство Ізраїля?» Та Він сказав їм: «Не вам знати час і строки, котрі Отець встановив Своєю владою, але ви приймете силу, коли Святий Дух зійде на вас, і

ви будете Моїми свідками в Єрусалимі, по всій Юдеї та Самарії – і аж до краю землі! » Сказавши це, коли вони дивилися, Він став підійматися, і хмара забрала Його з їхніх очей. Як вони вдивлялися в небо, коли Він віддалявся, то два мужі в білих одежах постали перед ними і сказали: «Галилейські мужі, чого стоїте і вдивляєтеся в небо? Цей Ісус, Який вознісся від вас на небо, прийде так само, як оце ви бачили, коли Він відходив на небо! »

Дії 1:6-11

Вознесіння Ісуса – це дуже важливий момент у Божій справі відкуплення творіння, коли Він повертає Собі світ, що його захопив сатана. Вознесіння багато в чому – відблиск остаточної Божої перемоги, оскільки ангели, які повідомили про зішестя Христа на небеса, також пророкували про те, що Він подібним чином, у силі й славі, повернеться на землю (Дії 1:11). Христос, який возноситься на небо, – це образ того, якими ми станемо колись самі: убрані в безсмертне тіло, взяті в Божу присутність. Вознесіння Христа запевнило нас ще й у тому, що нашим Заступником та Утішителем буде послано Святого Духа. Завдяки Його незмінній присутності усередині вірні можуть завжди досягти до Христа, який тепер сидить праворуч Отця і далі захищає наші інтереси.

Нижче стисло викладено різні аспекти Вознесіння, про які говорить Писання:

- Відхід Ісуса дав Йому змогу послати Утішителя – Святого Духа – щоб укріпляти та бадьорити вірних (Івана 16:6-7);
- Ісус на небесах сидить праворуч Отця та управляє всесвітом (Євреїв 1:1-3, 4:14-16);
- Ісус як вічний Первосвященик заступається перед Отцем за тих, хто приходить через Нього до Бога (Євреїв 7:24-26);

- Одного разу Ісус повернеться так само, як був вознесений (Дії 1:9-11);
  - Одного разу віруючі отримають безсмертне тіло, подібне до тіла Ісуса, у якому Він був вознесений (1 Коринтіян 15:50-53).
- 5. Чому Вознесіння Христа є настільки важливим моментом у Божому задумі відкуплення Свого творіння? Який з наведених вище наслідків Вознесіння надихає вас найбільше і чому?**

Боже Царство на землі

Тому-то моліться так: Отче наш, Який на небесах, нехай святиться Ім'я Твоє, нехай прийде Царство Твоє, нехай буде воля Твоя, як на небі, так і на землі.

Матвія 6:9-10

А після того, як був виданий Іван, Ісус прийшов до Галилеї і проповідував Радісну Звістку Царства Божого. Він казав: «Сповнився час, і наблизилося Царство Боже. Покайтеся і віруйте в Євангеліє! »

Марка 1:14-15

Чи можете чи почути послання про Царство так, як і належало його почути: як приголомшливу новину для нужденних і звістку про свободу для вас і мене? Боже Царство перевертає догори ногами суспільний лад: нужденні наслідують Царство, тимчасом як багаті уже мають свою винагороду. Щодня я молюся: «Господи, допоможи мені поширювати Твоє Царство». Добра Новина в моєму житті звершується у всій повноті лише тоді, коли я прагну розширювати Його Царство. Усі наші діла повинні випереджати Його Царство, яке прийде у всій повноті з поверненням Ісуса.

- 6. Які практичні шляхи для поширення Божого Царства ви бачите у своєму житті? З чого ви могли б почати просто тут і зараз?**

***

Завершальна молитва: подякуйте Ісусу за чудесний Божий план спасіння людства, за Його хресну жертву, за Його кров, що омила вас від усякого гріха і подарувала вам вічне життя з Богом.

Перед наступним заняттям постарайтеся прочитати Розділ 7 книги «Віра».

Заняття 7. Трійця: Бог над нами, Бог поруч, Бог усередині

У Бога – три обличчя, як у куба – шість квадратів, хоча він – одне тіло. Нам так само важко збагнути цю структуру, як уявити куб плоским.

Клайв Люїс

Ця Божественна та безкінечна Істота містить три Особи: Отця, Сина і Святого Духа. Вони єдині у своїй сутності, силі й вічності, і хоча Кожен володіє повнотою Божественної сутності, ця сутність неподільна: Отець не роджений ніким і ні від кого не походить, Син відвічно роджений від Отця, Святий Дух сходить від Отця і Сина; всі Троє безкінечні й безмежні, не мають початку, а тому є одним Богом, Якого годі розділити за суттю і буттям; однак, їх можна розрізнити завдяки особливим характерним якостям та особистісним стосункам; це вчення про Трійцю – основа всього нашого спілкування з Богом та нашої залежності від Нього, що дарує нам спокій і втіху.

Друге Лондонське визнання віри 1689 року

Три особи Єдиного Бога

Охрестившись, Ісус відразу вийшов з води. І ось відчинилися Йому небеса, і Він побачив Духа Божого, Який спускався, як голуб, та сховався на Нього. І ось, почувся голос з неба: «Це є Син Мій Улюблений, Якого Я вподобав».

Матвія 3:16-17

Ісус, підійшовши, промовив до них: «Дана Мені вся влада на небі й на землі. Тож ідіть і навчіть усі народи, хрестячи їх в Ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа».

Матвія 28:18-19

«Стільки часу Я з вами, і ти не знаєш Мене, Филипе? Хто Мене бачив, той і Отця бачив. Як же ти говориш: Покажи нам Отця? Хіба ти не віриш, що Я є в Отці, й Отець є в Мені? Слова, які Я кажу вам, не від Себе кажу. Отець, Який у Мені перебуває, – Він і творить ті діла. Вірте Мені, що Я в Отці, а Отець у Мені. Якщо ж ні, то через Мої діла повірте».

Івана 14:9-11

Хоча Трійця виходить за межі людського розуміння, ця доктрина лежить у самій основі християнської духовності, і в житті віри ми стикаємося з її істинами на кожному кроці. Розуміння доктрини Трійці сьогодні особливо важливе ще й тому, що в колосальному зіткненні цивілізацій сучасності вона відграє аж ніяк не останню роль.

Біблійне одкровення розкриває троїсту природу Бога в зумисне приготуванні історичній послідовності: Бог Творець у Книзі Буття, Син Ісус на початку Нового Завіту і Святий Дух в день П'ятдесятниці, що ознаменував народження Церкви. Свідectво Нового Завіту ясно вказує на існування Трійці. Сутність біблійного Бога – це переплетена триєдність природи Отця, Сина і Святого Духа. Ці Троє постійно виливають любов один на одного і приймають цю любов самі. Трійця існує як ідеальне товариство самопожертви. У земному житті християни втішаються цією спільністю завдяки перебуванню в них Святого Духа, а в прийдешньому світі ми возз'єднаємося з Богом в досконалій любові. Трійця узагальнює в Собі остаточну надію віруючих.

- 1. Чим християнське вчення про Трійцю принципово відрізняється від погляду на Бога у всіх інших релігіях? Як би ви спробували пояснити триєдну природу Бога людині з іншої релігії?**

Бог як Творець – Бог угорі	Буття 1:1-3, 26; Івана 1:1-5
Бог як Відкупитель – Бог поруч	Івана 19–21; Івана 10:30; 14:6–9
Бог як Упорядник – Бог усередені	Івана 14:15–18; 16:3; Дії 1:7–8; 2:1–21

2. Використовуючи наведену вище таблицю, поясніть, якою є роль трьох осіб Трійці і яка між ними різниця. Наскільки повно доктрина Трійці відображає природу Бога?

Найкраще джерело нашого розуміння троїстої природи Бога і підтвердження її істинності – це досвід особистої зустрічі. Приймаючи нас, як Трійця, Бог дає нам те, чого потребує кожне людське серце. Кожна людина хоче знати, що її особисте життя пов'язане з джерелом усякого життя. Як творіння, я жадаю знати, що маю стосунки з Творцем. Крім того, кожна людина хоче мати певність того, що в цього Бога Творця добрий і сповнений любові характер.

3. Чи згодні ви з твердженням, що тільки Трійця християнської віри знадна якнайбільшою мірою задовільнити потреби кожної людини? Поясніть.

Церква на сторожі істини – Символи віри

Вони прийняли слово з усією ревністю, щодня досліджуючи Писання, чи так воно є.

Дії 17:11

Святі, одного разу прийнявши віру, віддано оберігали її впродовж багатьох віків, щоб усі твердження християнства сьогодні (як і в будь-яку іншу епоху) могли продемонструвати свій нерозривний зв'язок із стародавнім минулим та сучасними традиціями віри. Рання Церква підтверджувала свою віру в єдиного Бога, активно протистоячи всім ученням, що ствер-

джували протилежне. Осмислюючи свідоцтво Ісуса та опис Його місії, рання Церква прагнула дотримуватися належного балансу між людською і божественною природою Христа, а також роздумувала над свідченням апостолів, яке навчало про Святого Духа.

4. Чим була обумовлена поява Символу віри? Чому рання Церква вважала, що надзвичайно важливо за допомогою чітких формулювань викласти християнське вчення про Бога?

5. Прочитайте Нікейсько-Царгородський Символ віри (див. Додаток, с. 79) і постарайтеся вивчити його напам'ять. Як ви гадаєте, чому ім'я Понтія Пилата – римського чиновника I віку н.е. – потрапило у філігранні формулювання цього документу, який окреслює церковне розуміння предвічного, всемогутнього і безкінечного Бога?

Повновладдя Боже

*У Ньому створене все, що на небі й на землі, –
видиме й невидиме, – чи престולי, чи панування,
чи начала, чи влади, – усе через Нього і для Нього
створене. Він – раніш усього, і все існує в Ньому.*

Колосян 1:16-17

Всі три Особи Трійці відіграють ключову роль у сотворенні і розвитку цього світу. Отець сотворив усе суще Своїм Словом, яке виконав Святий Дух. В описі процесу творіння стисло згадано про те, що Святий Дух ширяв, наче голуб, над водами безформної безодні. Христос – животворна сила, яка підтримує існування всесвіту і наповнює його ладом. Ісус – наш Господь у всіх аспектах життя: у тому, як ми проводимо вільний час, що читаємо, як будуємо свої сім'ї, яким чином налагоджуємо стосунки з сусідами, у праві, політиці, науці, музиці, медицині, тощо.

6. Що означає твердження, що Бог повновладний над усім творінням? Якщо це так, то чому «весь світ перебуває в злі» (1 Івана 5:19), а сатана далі панує на землі і чинить свої каверзи на ній?

Християнський погляд на час

Це одне хай не буде приховане від вас, улюблені: один день у Господа – немов тисяча років, а тисяча років – неначе один день! Не бариться Господь з обітницею, хоч це деякі вважають за зволікання, але є довготерпеливий до нас, не бажаючи, аби хтось загинув, а щоб усі прийшли до каяття.

2 Петра 3:8-9

Час – це не споживчий товар, як ми звикли вважати. Час є для нас найбільшою цінністю саме тому, що в ньому відбувається наше спілкування з Богом, заради якого ми й живемо день у день. Не буває часу, проведеного даремно – бо все, що ви вчинили сьогодні, матиме значення у вічності.

Як ця доктрина, що властива суто християнському світогляду, впливає на нас? Чому це важливо? Як тільки ви спробуєте уявити собі Триєдиного Бога, Який перебуває за межами простору й часу в тому, що ми для себе можемо пояснити як вічне теперішнє, істина про звільнення нас від всього, що тяжіло над нами, – і зокрема від тиранії часу – набуває нового глибокого смислу. Недаремно Писання говорить про «визволення від рабства тління – для свободи слави дітей Божих» (Римлян 8:21).

7. Як розуміння того, що таке час, впливає на життя людини? Чим християнський світогляд щодо часу принципово відрізняється від світського? Як християнський погляд на час впливає на ваше особисте життя нині?

Культурне доручення

І створив Бог ще із землі всіх польових звірів, і всіх небесних птахів; Він привів їх до Адама, щоби побачити, як їх назве. І як назвав Адам кожну живу душу, – так вона і звалася.

Буття 2:19

Християнство – це ставлення до життя у всій його повноті, до кожного аспекту дійсності; це – світогляд. У нас є два доручення від Бога. Перше – це добре відоме Велике доручення навчати і хрестити (Матвія 28:19), однак друге не менш важливе. Воно полягає в тому, що Божа праведність мусить впливати на всі аспекти нашого життя, відіграючи в них головну роль: у виконанні завдань, які доручено нам у перших главах Книги Буття, у здійсненні відкупительного впливу на занепаду культуру. Я називаю його Культурним дорученням.

8. Чому Христос згадав усі Особи Трійці у Своєму Великому дорученні? Які два головних доручення ми отримали від Бога? Як вони визначають суть і наповнення вашого особистого життя? Наведіть приклади.

***

Завершальна молитва: подякуйте Богові за ті істини, які відкрилися вам про Трійцю, про роль трьох її Осіб у сотворенні і розвитку цього світу. Попросіть Господа, щоб це знання формувало ваше ставлення до життя, часу і довколишньої дійсності.

Перед наступним заняттям постарайтесь прочитати Розділ 8 книги «Віра».

Частина II. ВІРА І ЖИТТЯ

Заняття 8. Зміна ідентичності

Нести свій хрест – не трагедія; це страждання, яке є плодом виняткової відданості Ісусу Христу... Тільки той, хто вірить, по-справжньому смиренний, і тільки смиренні по-справжньому вірять.

Дітріх Бонгеффер

Господи, зроби нас гідними служити своїм ближнім по всьому світу, які живуть і вмирають у злиднях та голоді. Дай їм нашими руками хліб насущний, і через наше розуміння любові подаруй їм мир і радість.

Матір Тереза

Спасення віра

А другий обізвася і, докоряючи йому, сказав: «Чи ти не боїшся Бога, коли й сам на таке засуджений? Але ми – справедливо, бо дістаємо належне за те, що вчинили; Він же нічого поганого не зробив!» І додав: «Ісусе, згадай мене, коли прийдеши у Царство Твоє!» А Він сказав йому: «Запевняю тебе: сьогодні ти будеш зі Мною в раю!»

Луки 23:40-43

І живу вже не я, а Христос живе в мені. А що тепер живу в тілі, то живу вірою в Божого Сина, Який полюбив мене й віддав Себе за мене.

Галатів 2:20

Щоб жити, як християни, нам, передусім, належить добре зрозуміти, що сталося на хресті, коли «добрий» злодій висловив свою віру в Христа, а Христос пообіцяв йому вічність. Відбулася зміна ідентичності. Христос приходить до хреста, щоб умерти, віддавши за нас Своє праведне життя. Ми, своєю чергою, приходимо до хреста, щоб умерти, скоривши Йому своє колишнє гріхов-

не життя. З цієї миті Христос живе в нас (Галатів 2:20). У цьому й полягає суть християнського навернення. Саме його ми маємо на увазі під словом «спасіння» — часто християни називають це «народженням заново» чи «народженням згори». Ми не тільки отримали прощення колишніх гріхів, але й преобразилися для нового життя з допомогою Божої сили і благодаті.

1. **Яка глибока зміна відбувається в кожному, хто увірував у Христа? Чому ми здатні прийняти Божий дар спасіння лише тоді, коли сповна усвідомимо всю глибину своєї гріховності? Що заважає нам її усвідомити?**
2. **Чому годі знайти спасіння, не віддавши Христові свого життя і без обміну з Ним власними ідентичностями (Галатів 2:20)? Що для вас особисто означає передати Христові повний контроль над своїм життям?**

Безплатний дар – Sola Fide

Адже ви спасенні благодаттю через віру, і це не від вас, це Божий дар, не від діл, щоб ніхто не хвалився.

Ефесян 2:8-9

Новий Завіт ясно свідчить, що дар спасіння, віднайдення праведності чи зміна ідентичності — це вислід віри, а не справ чи якихось наших заслуг. Але якщо Євангеліє видається таким простим та привабливим, то чому так багато людей опираються Добрій Новині? Почасти відповідь полягає в тому, що спасіння, як безплатний дар від Бога, виглядає аж надто просто. Хіба може Бог впустити нас на небо тільки тому, що ми прийняли спасення послання Христа, і не врахувати нашу поведінку в минулому? Це суперечить будь-якій логіці та здоровому глузду.

Крім того, нам до вподоби наші добрі діла, і ми вважаємо, що за них нас мусять винагородити. Ми волимо спасати себе самі, і це впадобання оперте на гор-

дість. Також люди противляться Добрій Новині тому, що серйозно не сприймають гріх. Якщо ми насправді не грішники, – міркують вони, – то нам потрібна лише дрібка самовдосконалення. Однак, якщо ми сприйматимемо свій гріх серйозно (як це вперше сталося зі мною в той вечір у 1973 році, коли Христос, навернувши мені на очі потоки сліз, прийшов у моє життя під оселею мого друга) і усвідомимо, що вирятувалися з безнадійного становища: смерті в наших гріхах і переступах – то нас охоплює радість, і ми з радістю долучаємося до Бога у справі повернення Йому цього світу, який Він так любить. Ми бажатимемо, щоб інші також дізналися про цей незвичайний безплатний дар.

3. Поясніть, що означає спасіння лише вірою? А яку роль відіграють тоді добрі діла? Чому багатьом людям так важко прийняти безплатний дар, який пропонує Ісус?

Преображення неминуче

Ми ж усі з відкритим обличчям, мов у дзеркалі, оглядаємо Господню славу і перетворюємося в той самий образ від слави в славу, як від Господнього Духа.

2 Коринтян 3:18

Отже, хто в Христі, той нове творіння; давнє минуло, – ось постало все нове!.

2 Коринтян 5:17

«Але що ж таке спасенна віра?» Це гарне питання для всіх нас, оточених сучасною культурою, де все залежить від суб'єктивного вибору. «Це рішення, прийняте на користь Христа», – подібні відповіді марні, оскільки надто невизначено пояснюють те, якими є наслідки віри. Чи було в нашому житті справжнє покаяння? Чи маємо ми намір співпрацювати з Богом у Його справі та нашому преображенні? Тільки Бог знає, що захова-

но в нашому серці, і чи були справжніми наше каяття біля хреста та посвята пануванню Христа в житті.

І все ж, щире навернення невдовзі приводить до зміни уподобань і звичок. І те, що раніше здавалося принадним, більше таким не видається, і навпаки. Якщо ваша віра – жива, то вас пройматиме чимраз більші досада й картання через колишні гріхи, і прийде щире бажання відвернутися від них та змінитися.

- 4. Чому християнство – це щось значно більше, ніж інтелектуальне прийняття доктрин віри, але посвята процесу невинного перетворення тривалістю в ціле життя? Розкажіть, як після вашого навернення Бог почав змінювати ваші пріоритети, бажання і звички.**

Спасенні для добрих діл

Тому що ми – Його творіння, ми створені в Христі Ісусі для добрих діл, які Бог наперед приготував для нас, щоб ми в них перебували.

Ефесян 2:10

Хоча Біблія і говорить нам про спасіння самою лише вірою, воно полягає не тільки у вірі. Багато хто, прочитавши Ефесян 2:8-9, зупиняються; тоді як у вірші 10 сказано, що ми «створені в Христі Ісусі для добрих діл, які Бог наперед приготував для нас, щоб ми в них перебували». Ми отримали спасіння, щоб чинити добрі діла. Нас пізнають за плодами (Матвія 7:16). Якщо ви дійсно увірували, то вдячність Богові за те, що Він звершив на хресті, і за прощення всіх ваших гріхів неминуче спонукатиме вас чинити добрі діла. Ви просто не зможете жити інакше.

- 5. Чому життя, яке преобразив Ісус, неминуче спонукає до добрих діл? Якщо добрі діла – це наслідок справжнього навернення, то що можна сказати про людей, які визнають свою віру, хоча їхнє**

життя та характер практично не змінюються (див. Якова 2:20)? З другого боку, чи може людина чинити добрі діла і не бути насправді спасенною (див. Ефесян 2:8-9)?

Ціна благодаті – шлях страждань

З того радійте, навіть якщо тепер ви маєте бути дещо засмучені всілякими випробовуваннями, щоб випробування вашої віри – набагато ціннішою за золото, яке гине, хоч і випробовується у вогні, – виявилось для похвали, слави і честі при з'явленні Ісуса Христа. Ви Його любите, не бачивши, ви вірите в Нього, хоча не бачите нині, радієте невимовною і преславною радістю, тому що досягаєте мети вашої віри – спасіння душ!

1 Петра 1:6-9

Як не прикро, в умовах сучасної егоцентричної ментальності багато хто вважає, що спасіння – це перепустка в приємне, комфортне та сповнене благословень життя. І крапка. Та можете не сумніватися: випробовування обов'язково чекатимуть на вас. Усупереч тому, що пишуть у популярних книжках, як новонавернені, так і зрілі віруючі повинні розуміти, що жодне християнське життя не обходиться без болю, труднощів і страждань. Коли я вийшов з тюрми після свого навернення, широко висвітленого в пресі, декотрі з моїх друзів почали сторонитися мене. Як я дізнався згодом, їх тривожив не стільки мій статус колишнього ув'язненого, як досвід спілкування з релігійним фанатиком, що говорить дивні речі. Ви відразу відчуєте цю затаєну ворожість на роботі, можливо, – у сім'ї, і, поза в всяким сумнівом, – у колі свого спілкування. І ще з більшими викликами ви зіткнетесь через свою новоявлену турботу про інших. Ви просто не зможете нехтувати потреби людей або несправедливість, як раніше. Саме тому стільки щасливих представників середнього класу ідуть у тюрмне слу-

жіння, допомагають сусідам або трудяться в госпісах. Це велика втіха, як я виявив, роками працюючи з ув'язненими. Але й іноді велика жертва також.

6. Якщо спасіння – це дар, то чому нам подеколи здається, що за нього треба платити високу ціну? Що дарує радість у стражданні?

Страждання і відкуплення

Та Він, заборонивши їм, наказав нікому не розповідати цього, пояснивши, що Син Людський має багато постраждати, і буде відкинений старшими, первосвящениками й книжниками, і буде вбитий, і воскресне третього дня. А до всіх Він промовив: «Коли хто хоче йти за Мною, нехай зречеться самого себе, бере свій хрест щоденно й іде слідом за Мною. Бо хто хоче душу свою спасти, той погубить її, а хто погубить душу свою заради Мене, той спасе її».

Луки 9:21-24

Страждання – це невід'ємна частина нашого християнського покликання. Після свого першого арешту апостоли покинули збори синаedrіону, «радіючи, що за Ім'я Господа Ісуса удостоїлися прийняти зневагу» (Дії 5:41). Вони вважали за привілей взяти участь у Його справі. Сьогодні в багатьох місцях землі християни покликані терпіти переслідування за Євангеліє. В Індії, Північній Кореї, М'янмі (Бірмі) і десятках інших країн християни ризикують своїм життям навіть тому, що просто визнають Христа. Більшість із нас на Заході ніколи навіть не стикалася з подібним. Так що насправді питання полягає не в тому, чи спіткають нас страждання, а в тому, як ми відреагуємо на лихо, коли воно прийде. Ми можемо поставитися до нього просто як до неприємного переживання, яке необхідно витерпіти, або ж принести його до Бога, щоб Він використав його на Свої благі цілі. Християни знають велику исти-

ну: якщо ми дозволимо Богові, то Він неминуче використає наше горе задля відкупительного діла Христа.

7. Як Бог зрощує нас через страждання? Поділіться прикладом із власного життя. Як навчитися у випробуваннях виявляти послух Богові?

Страждання як свідоцтво

Цар у відповідь скаже їм: «Запевняю вас: те, що зробили одному з Моїх найменших братів, ви зробили Мені».

Матвія 25:40

Те, як християни зносять страждання, може насправді стати їхнім найпотужнішим свідоцтвом. Правдиве християнство стає найпомітнішим серед страждань і смерті.

8. В історії чимало прикладів, коли християни віддавали своє життя за інших. Чому страждання християн в їхньому служінні іншим людям стають таким сильним свідоцтвом для невіруючого світу? Наскільки сьогодні віруючі готові страждати й терпіти втрати заради розширення меж Царства Божого?

***

Завершальна молитва: віддайте хвалу Богу за безцінний дар Христової праведності, який ви прийняли внаслідок зміни ідентичності, яка сталася на Хресті; за чудо Його благодаті й милості, що явилось в нашому спасінні. Попросіть Отця, щоб Він усіляко підтримував вас у стражданні та зробив ваше життя яскравим свідоцтвом Його слави.

Перед наступним заняттям постарайтесь прочитати Розділ 9 книги «Віра».

Заняття 9. Примирення

О, Боже! Вчини нас знаряддям Твого миру,
Щоб ми сіяли любов там, де панує ненависть;
Прощення там, де панує кривда;
Мир там, де панує незгода;
Надію там, де панує розпач;
Світло там, де панує темрява;
Радість там, де панує смуток.
Вчини так, щоб ми могли
Не стільки шукати відради, скільки давати її;
Не стільки шукати розуміння, скільки розуміти;
Не стільки шукати любові, скільки любити.
Бо даючи – одержуємо,
Прощаючи – отримуємо прощення,
А помираючи – народжуємося до життя вічного.
Франциск Ассізький

Прощення і примирення

Усе – від Бога, Який примири́в нас із Собою через Христа і дав нам служіння примирення. Адже Бог у Христі примири́в світ із Собою, не зараховуючи їм їхні переступи, і доручив нам слово примирення.

2 Коринтян 5:18-19

Біля хреста Христос простягає нам Свої руки, примирюючи нас з Богом і закликаючи перебувати в мирі один з одним. Цей заклик до примирення універсальний. Він однаковий для всіх народів і всіх людей, для багатих і бідних, для в'язнів і вільних. Це запрошення без жодних умов для кожного з нас.

Прощення, завдяки якому стає можливим примирення, є головним елементом біблійної оповіді. Коли його практикують, воно спроможне змінити життя і навіть увесь світ. І часто-густо прощення виявляється у вкрай драматичний і несподіваний спосіб.

Тільки в християнстві Бог жертвує Собою, щоб сплатити борги людства. Жодна інша релігія не має та-

кої заповіді – прощати інших і любити своїх ворогів. Це єдина система вірувань, яка несе прощення і примирення, розриваючи хибне коло злодіянь та помсти, і таким чином об'єднуючи людей.

Нам, християнам, дано цей великий дар: служіння примирення (2 Коринтян 5:18). Якщо ж християни повинні бути вірними служителями примирення, то наш перший крок – покаяння у власному небажанні неухильно практикувати його.

1. Сформулюйте коротко, чого навчає християнство про прощення і примирення, і як ви розповіли б це людині, яка сповідує іншу релігію. Чому прощати іншим і любити своїх ворогів – це безальтернативне вирішення проблеми зла у світі?

2 Коринтян 5:17-19	Бог дав своїм послідовникам служіння примирення.
Матвія 5:44	Ісус заповідає нам любити своїх ворогів і молитися про них.
Матвія 6:12	Нам належить прощати своїм боржникам.
Римлян 12:17	Не можна відплачувати злом за зло
Римлян 12:20	Потрібно нагодувати ворога, якщо він голодний
Римлян 12:21	Нам належить не бути переможеними злом, а перемагати зло добром.

2. Прочитайте коротке формулювання відповідних віршів Писання в таблиці. Чому ці приклади прощення і примирення є ключовими для Божого серця? У яких із цих сфер Бог спонукає особисто вас зробити крок віри?

Виклик розколів

Та благаю не лише за них, а й за тих, хто повірить у Мене через їхнє слово, щоб усі були одне, – так,

як Ти, Отче, у Мені, а Я в Тобі, – щоб і вони в Нас були; аби світ повірив, що Ти Мене послав. І Я передав їм славу, яку Ти Мені дав, – щоби були одне, як і Ми одне.

Івана 17:20-22

Якщо прощення і примирення – це саме серце Євангелія, якщо Христос може примиряти убивць з родичами їхніх жертв і навіть привести до мирного завершення війни на релігійному ґрунті, то що в такому разі можемо ми сказати про розколи серед істинних християн? Нам належить покаятися в цьому. Викликом для світу мусить стати хрест, а не наші чвари.

У суспільстві, де християнство зусібіч зазнає нападів, вірні повинні встати поруч, обстоюючи віру. Хоч якими недосконалими будуть наші зусилля, завдання Церкви – трудитися для досягнення єдності, оскільки ми визнаємо одного Господа, одну віру та одне хрещення.

3. Якщо Ісус вчить нас молитися про прощення, примирення і єдність, наказує прагнути до них і Сам подає приклад – то чому нинішня Церква настільки розділена? І яку шкоду це завдає Божій справі?

Єдність попри конфесійні розділи

...я, в'язень у Господі, прошу вас, щоб ви поводитися гідно звання, до якого були покликані, з усякою покірністю і лагідністю, з довготерпінням, у любові підтримуючи одне одного, намагаючись зберігати єдність духа в союзі миру. Одне Тіло й один Дух, – як і були ви покликані в одній надії вашого покликання. Один Господь, одна віра, одне хрещення, один Бог і Отець усіх, Який над усіма, і через усіх, і в усіх.

Ефесян 4:1-6

Нову заповідь даю вам: Любіть один одного! Як Я полюбив вас, щоб і ви любили так один одного. З того дізнаються всі, що ви – Мої учні, коли любов матимете між собою.

Івана 13:34-35

Християни не повинні зважати на конфесійні розбіжності – ці долини, що відокремлюють деномінації одна від одної, змушуючи протестантів, православних і католиків жити осібно – і прагнути до єдності в Тілі Христовому. У XVII столітті пуританський пастор Річард Бакстер вважав, що існує деяке «ядро ортодоксального християнства, з яким можуть згодитися всі пуритани, англіканці й католики... яке повинне стати джерелом примирення між ними». Ці безперечні, незмінні основи християнської віри, які добре розуміють ще з часів апостолів і донині, у наш час залишаються нашою найбільшою надією хоча б на часткове сповнення молитов Христа про єдність. Саме це було на серці в Ісуса в ніч перед Його розп'яттям, коли Він молився про тих, хто увірує: «Щоб усі були одне, – так, як Ти, Отче, у Мені, а Я в Тобі». І тоді він продовжив: «Щоб і вони в Нас були; аби світ повірив, що Ти Мене послав» (Івана 17:21). Саме таким було останнє прохання Ісуса до Отця посеред Його найважчих страждань, коли Він знав, що вранці мусить зійти на хрест. Чи може істинний християнин у світлі цих рядків Писання хоч якоюсь мірою прагнути до збереження роз'єднання?

4. З огляду на численні приклади з історії Церкви, скажіть, у чому може (і повинно) виражатися прагнення віруючих до міжконфесійної єдності? Як при цьому уникати компромісів у ключових питаннях визнання віри?
5. Яким чином реалізувати на практиці принцип міжконфесійного спілкування, який пропонує Св. Августин: «У головному – єдність, у друго-

рядному – свобода, у всьому – любов»? Як ви могли б почати наводити мости спілкування і єдності між християнами?

***

Завершальна молитва: помоліться про те, щоб Господь дарував віруючим у всьому світі прагнення до єдності та конфесійного миру; щоб Він допомагав вам зростати в прощенні і примиренні у взаєминах з ближніми.

Перед наступним заняттям постарайтесь прочитати Розділ 10 книги «Віра».

Заняття 10. Церква

Окупована територія – ось що таке світ.
А християнство – розповідь про те, як на цю територію зійшов праведний цар, зійшов, можна сказати, інкогніто і закликав нас до саботажу. Коли ви йдете до церкви, то насправді приймаєте таємні повідомлення по радіо від своїх друзів. Ось чому ворог так наполегливо перешкоджає нам відвідувати церкву.

Клайв Люїс

Навіщо існує церква?

Адже кого Він наперед пізнав, тих і визначив наперед, щоб були вони подібні до образу Його Сина, аби бути Йому первістком серед багатьох братів.

Римлян 8:29

Від Нього – усе тіло, складене і надійно сполучене різними зв'язками в міру дії кожного окремого члена тіла, зростає на збудування самого себе в любові.

Ефесян 4:16

Між оголошенням про прихід Царства і фактичним встановленням цього Царства стоїть свідчення про Царство – період, коли Божий народ збирається разом, щоб втілювати в життя обітниці Царства навіть посеред цього пропащего світу. Це епоха Церкви, і ми живемо в ній. Завдяки Церкві невидиме Царство стає видимим.

Не хресті Бог не лише примирив нас з Собою, але й зробив нас частиною Свого Тіла, Церкви, яка складається з усіх, хто прийняв запропоноване Христом спасіння. Як окремі християни, ми також покликані бути частиною певної конфесійної групи: помісної церкви, у якій можемо практикувати свої духовні обов'язки й дисципліни. Саме цю спільноту наперед визначив Бог ще до початку часів (див. Римлян 8:29). Годі зрозуміти суть Церкви, розглядаючи її відокремлено від

глобальної історії, яку розказано в Біблії, і ми не можемо бути вірними християнами, не підтверджуючи провідну роль Бога в Церкві, живому Тілі Христовому. Церква – це проєкт з відновлення, повторного утвердження Божого правління посеред світу, який і далі перебуває, здебільшого, під владою сатани. Таке розуміння разуче відрізняється від загальної думки, як за своїм характером, так і ціллю. Ми не можемо говорити про церкву як споруду чи місце, яке ми відвідуємо. У Новому Завіті слову «церква» відповідає грецьке «ecclesia». Цим же словом у грецькому Старому Завіті названо «збори» Божого народу. Церква – це ми, і саме цього навчають доктрини і католиків, і православних, і протестантів.

1. Яку роль надав Бог Церкві у Своєму задумі спасіння? Своїми словами дайте визначення помісній церкві.
2. Як ви гадаєте, куди саме належить спрямувати зусилля кожної церкви? Поясніть.

Поклоніння

І я поглянув, і почув голос багатьох ангелів довкола престолу, живих істот і старців – і кількість їх була десятки тисяч разів по десять тисяч і тисячі тисяч. І говорили вони гучним голосом: «Заколений Агнець достойний прийняти силу і багатство, мудрість, міць, честь, славу, благословення!» І чув я, як кожне творіння, яке на небі й на землі, під землею і на морі, і все те, що в них, говорило: «Тому, Хто сидить на престолі, і Агнцеві – благословення, честь, слава і влада навіки-віків!»

Об'явлення 5:11-13

Церква – це зібрання святих та ангелів у святому торжестві, яке триває вже на землі, коли ми починаємо поклоніння. Ми поклоняємося Богові, тому що

Він достойний нашого поклоніння. Церква прославляє Бога на землі, і це основний спосіб нашої участі в Божому житті. Коли Ісус сказав, що брами аду не здолають Його Церкву, Він бачив Божий народ, єдиний з Богом та один одним через поклоніння, який розходиться навсібіч з наших місць зборів, щоб поширювати Євангеліє і праведність. Як же інакше могли би ми штурмувати брами аду? Перебуваючи в затишному святилищі, практично неможливо здійснювати зіткнення з темрявою цього світу. Невже ми забули про це? Ми поклоняємося Богові у своїх церквах для того, щоб мати змогу йти за Ним вслід у цей світ.

3. Що означає прославляти Бога і поклонятися Йому? Навіщо ми це робимо? Як можна прославляти Бога за межами церковного зібрання, у нашому повсякденному житті?

Слово в центрі уваги

Проповідуй Слово, утверджуй за сприятливих і несприятливих обставин, докоряй, потішай, закликай – з усякою терпеливістю і повчанням.

2 Тимофія 4:2

Головна ознака Церкви – це проповідь Божого Слова. Церква проголошує Євангеліє, і не тільки для залучення неспасених людей, але й також для настанов, для поглиблення й закріплення тих знань Божого Слова, яке мають віруючі.

4. Як ви гадаєте, чому проповідь Слова – це ключова ознака Церкви?

Таїнства й обряди

Оскільки є один хліб, то ми, численні, становимо одне тіло, бо всі ми причащаємося одним хлібом.

1 Коринтян 10:17

Господь Ісус тієї ночі, коли був виданий, узяв хліб, і поблагословивши, переломив і сказав: «Прийміть, споживайте, це – тіло Моє, що за вас ламається. Робіть це на спомин про Мене!» Так само й чашу взяв Він по вечері й сказав: «Ця чаша – Новий Завіт у Моїй крові. Робіть це щоразу, коли будете пити, – на спомин про Мене!»

1 Коринтян 11:23-25

Покайтеся, і нехай охреститься кожний з вас в Ім'я Ісуса Христа на прощення ваших гріхів, і приймете дар Святого Духа!

Дії 2:38

Таїнство можна узагальнено сприймати як символи, що були встановлені Христом для нагадування цього світові про присутність Божу – деякий зовнішній символ внутрішньої, духовної реальності. Кожна церква практикує щонайменше два таїнства, хоча деякі з церков, і зокрема моя власна, називають їх обрядами. Перше Таїнство – це Вечеря Господня, або євхаристія, коли ми причащаємося до тіла і крові Христа.

Друге таїнство, або обряд, який об'єднує всі християнські конфесії, за винятком, напевне, одної, – це водне хрещення.

5. Як ви розумієте, що таке таїнство? Поясніть своїми словами. Які таїнства практикують у вашій церкві? Що, на вашу думку, їх об'єднує?

Дисципліна

Будьте тверезі, пильнуйте. Ваш ворог – диявол – ходить і ричить, мов лев, шукаючи, кого б поглинути.

1 Петра 5:8

Найнещасніші люди – це не розпутні язичники, а християни, які розуміють, що роблять, але все одно

постійно грішать. Тож для боротьби в духовній війні, яка не вщухає ніколи, нам потрібна дисципліна Церкви. Не дбаючи про церковну дисципліну, не спонукуючи людей відповідально ставитися до особистої святості і праведності у своєму житті, ми обертаємо Церкву в посміховисько.

6. Чому всі ми потребуємо церковної дисципліни? Чи бачите ви у своєму житті її плоди? Поясніть.

Справжня громада

Усі ті, які повірили, мали одне серце і душу; і ніхто нічого зі свого майна не називав власним, бо все було в них спільне. Апостоли з великою силою свідчили про воскресіння Господа Ісуса, і велика благодать була на них усіх. Не було між ними жодного нужденного. Бо ті, хто мав поле або дім, продавали їх та приносили кошти від проданого і клали біля ніг апостолів, а кожному давалося те, чого хто потребував.

Дії 4:32-35

Церкву характеризує також справжня громада і братські зв'язки. Апостол Павло нагадує церкві в Римі: «Так само, хоч і багато нас, але ми є одним тілом у Христі, а окремо ми один для одного є членами» (Римляни 12:5). Належність до одного Тіла означає щось значно більше, ніж «сердечне спілкування» під час спільних вечерь та набуття соціального оточення, де ми впевнено себе відчуваємо. Правдиве братство передбачає справжню «κοινωνία» – глибоку спільність, подібну до тієї, яку показали апостоли в четвертій главі Дій. Це була перша реальна ознака присутності Царства на землі, коли кожен нужденний отримував допомогу (вірші 32-35). Братство означає, що люди по-справжньому носять тягарі одне одного, моляться одне про одного і навіть страждають одне за одного.

7. Назвіть головні відмінні ознаки справжньої християнської громади. Які зміни особисто у вашому житті можуть сприяти підтриманню чи розвитку стосунків «койнонії» у вашій церкві?

Благовістя

Ви приймете силу, коли Святий Дух зійде на вас, і ви будете Моїми свідками в Єрусалимі, по всій Юдеї та Самарії – і аж до краю землі!

Дії 1:8

Церква являє собою громаду не лише поклонників, але й місіонерів. Її основним покликанням завжди була євангелізація. Правда полягає в тому, що наші церкви мають випромінювати Євангеліє. Ті, хто сидить на церковних лавах, повинні доносити світові слова, почуті з кафедри. Ми часто вважаємо, що благовістя – це переважно справа служителів, однак кожен член церкви володіє особливою можливістю і покликанням поширювати свідоцтво Церкви у світі. Не кожен піде на церковне богослужіння. Я виявив, що нерідко найефективніший спосіб євангелізації для церкви – це пошук її членами можливостей ділитися Євангелієм на роботі, у сім'ях та громадських місцях, приваблюючи до нього якомога більше людей.

8. Чому віруючим так важливо свідчити про свою віру поза стінами своїх церков? Які практичні способи для цього ви вважаєте найефективнішими сьогодні?

***

Завершальна молитва: віддайте хвалу Богові за Тіло Христове – Церкву, яка робить видимим поширення Його Царства; попросіть Господа подарувати справжні стосунки «койнонії» вашій громаді.

Перед наступним заняттям постарайтесь прочитати Розділ 11 книги «Віра».

Заняття 11. Будьте святі, преображайте світ

Щоб преображати світ, потрібні преображені люди...
Бог не прикликає готових – Він готує покликаних.

Річард Стернз

Там, куди тебе прикликає Бог, твоя глибока радість
зустрічається з глибокою потребою цього світу.

Фредрік Бюхнер

Що таке святість

*А ви – рід вибраний, царське священство, святий
народ, придбаний, аби звіщати чесноти Того, Хто
вас покликав із темряви до дивного Його світла.*

1 Петра 2:9

*Я є Господь, Який вивів вас із Єгипетської землі,
щоб бути для вас Богом. Тож і ви будьте святими,
бо святим є Я, Господь.*

Левит 11:45

Не тільки більшість невіруючих, але й чимало християн також, плутають святість з дотриманням законницького переліку дозволів і заборон або зводять її до побожності та ревного виконання релігійного обов'язку. Вона дійсно охоплює благочестя, але й водночас ще багато чого іншого. Святість – це суть християнського життя і долі кожного християнина. Бог має для нас одну вічну ціль: щоб ми були «подібні до образу Його Сина» (Римлян 8:29) Ми повинні стати такими ж святими, як Христос. Ми повинні стати справжніми християнами в автентичному сенсі цього слова, яке означає «малі Христии». Святе життя – це природний наслідок обміну нашого життя на життя Христа, що сталося на хресті.

1. Чим прагнення до святості відрізняється від дотримання переліку дозволів і заборон? Яким є джерело святого життя віруючих?

2. Чому прагнення до святості – це боротьба? Яка в ній наша роль? Яку роль відіграє церква в укріпленні та підтримці християн у цій боротьбі?

Ключ до святого життя

Тож благаю вас, брати: заради Божого милосердя, принесіть ваші тіла як живу, святу, приємну Богові жертву, як ваше служіння розуму.

Римлян 12:1

Щоб стати «живою жертвою» належить пам'ятати принаймні про чотири істини.

Покаяння	Розуміння потреби постійного покаяння. Ми визнаємо свій гріх, вирішуємо більше ніколи його не чинити і вживаємо деяких заходів, щоб уникати ситуацій та обставин, що йому сприяють.
Реформування бажань	Заміна одних бажань на інші означає бажати того, що Боже – чеснот – і Самого Бога більше, ніж вимагає наша гордість чи апетити.
Оновлення розуму	Прагнення мати «розум Христа» і бачити все, що відбувається в цьому світі, Божими очима. Оновлений розум у Христі дає нам змогу спрямовувати свої бажання, опираючись, здебільшого, на здоровий глузд.
Діла милосердя	Дивлячись на світ Божими очима, ми неминуче ставимо потреби інших людей понад свої власні. Доброчинство на користь нужденних – це одна з найкрасномовніших ознак християнської святості (Якова 1:27; 2:17).

3. У цій таблиці стисло описано чотири основні аспекти святого життя. Як вплине на життя віруючого відсутність хоча б одного з цих факторів духовного зростання?

Соціальна святість

Помийтеся, станьте чистими, відкиньте зло від ваших душ перед Моїми очима, зупиніться у вашому злі, навчіться чинити добро, шукайте суду, визвольте ображеного, учиніть суд сироті і з удовою поступіть справедливо!

Ісаї 1:16-17

Святість не закінчується на нашому особистому стані, а переростає в дії, що справляють вплив на оточення. Відомий вислів Джона Веслі стверджує, що не буває святості без соціальної святості. Турбуючись про Божих улюбленців – злидарів, покинутих, овдовілих, осиротілих, недужих, ув'язнених і всіх тих, хто страждає від несправедливості, ми відразу поринаємо в невинну космічну битву між добром і злом. Ми вибираємо, на чиєму ми боці. Наш обов'язок – нести Божу святість у всі царини життя. Це розуміння святості впродовж усієї історії надихало християн на щонайвеличніші здобутки в утвердженні людської гідності і свободи. Дивлячись на історію християнських пробуджень і рухів, можна побачити, що в кожному з них простежується деякий спільний знаменник. Християни діяли так не тому, що прагнули здійснити дещо шляхетне для суспільства, вірили в деяке соціальне Євангеліє чи прагнули домогтися політичного впливу. Вони діяли так тому, що, будучи святим народом Божим, вірили в те, що покликані покласти край систематичному злу і реформувати відносини в суспільстві.

4. Чи може прагнення людини до особистої святості не відображатися на його справах у соціальній сфері. Поясніть.

5. Чим мотивована боротьба віруючих із соціальною несправедливістю і прагнення реформувати стосунки в суспільстві?
6. Наскільки важливо для християн і Церкви протистояти несправедливим законам у суспільстві? Як окремі віруючі можуть зробити свій внесок у боротьбу з систематичним злом і реформування стосунків у суспільстві?

***

Завершальна молитва: Попросіть Отця вкласти вам у серце справжнє жадання святості, наповнити вас розумінням того, що в цьому прагненні залежить від вас, а яку роль бере на себе Бог. Подякуйте Йому за обітницю завжди бути з вами поряд по всі дні аж до кінця віку.

Перед наступним заняттям постарайтесь прочитати Розділ 12 книги «Віра».

Заняття 12. Святість життя – два погляди на гуманність

Так звана перемога людини над природою означає, що одні люди розпоряджаються іншими за допомогою природи.

Клайв Люїс

Люди, які починають боротьбу проти Церкви в ім'я свободи й гуманності, нищать свободу й гуманність, аби тільки боротися з Церквою... Секуляристи не зруйнували божественних цінностей; але (якщо це хоч якось їх розрадить) поколивали цінності земні. Титани не дісталися до неба – вони спустошили землю.

Г.К. Честертон

Християнський погляд на гуманність

*І створив Бог людину – за Божим образом створив її;
Він створив їх чоловіком і жінкою.*

Буття 1:27

Християни вважають, що чоловіки й жінки були цілеспрямовано і з певним наміром сотворені на Божий образ. Упродовж всієї драми людської історії Бог підтверджував, наскільки люди цінні для нього. Усі серйозні християни беруть під сумнів світський світогляд, стверджуючи, що Бог сотворив людство з певною метою, що в основі творіння лежить задум і що воно не могло бути випадковістю. Писання надає нам очевидні аргументи на користь творіння. У ньому сказано: «Небеса розповідають про Божу славу» (Псалом 18:2). Іншими словами, Бог залишив Свій карб на творінні. Для нас очевидно, що людське життя, сотворене Богом з деяким наміром, є священним. Це, по суті, найпомітніша форма, якої набула боротьба добра зі злом у наш час і так само в період ранньої Церкви. Подібна заява може видатися декому провокаційною крайністю, але

чи може бути щось важливіше від того, що саме є мірою цінності життя: наша корисність для суспільства чи той факт, що ми сотворені за Божим образом?

1. Чому віра в Бога-Творця і розумний замисел творіння – це принципове питання у ставленні до людського життя?
2. Чому бажання гратися в бога, коли йдеться про людське життя (генетичне конструювання дітей, клонування органів, знищення ембріонів у наукових цілях, тощо) є щонайгіршим проявом людської натури? Чим усе це може скінчитися, якщо дійде до свого логічного завершення поза межами біблійно обґрунтованої етики?

Світський погляд на гуманність

Адже написано: «Знищу мудрість премудрих, а розум розумних відкину!» Де мудрий? Де грамотний? Де вчений віку цього? Хіба мудрість цього світу Бог не обернув на безумство?

1 Коринтян 1: 19-20

Атеїсти наголошують на неперервності еволюційного процесу, вважаючи людство ще одним прикладом звичайного витвору еволюції, який, по суті, ніяк не відрізняється від вошей чи дводишних риб. Оскільки ж всесвіт з'явився з невідомих причин, а життя розвивалося цілком випадково, людство повинно винайти обґрунтування свого буття та етику, які допомогли би нам керувати самими собою. Це означає, що цінність людського життя стає питанням суб'єктивного вибору.

Атеїст може щиро вірити в те, що любить свого ближнього, але ця любов може зрештою розростися так, що він вирішить покласти край земним мукам цього ближнього. Без набору етичних норм, який опертий

на Біблію та вкорінений у святості життя, без ствердженого природного ладу, що є ясно висловлений у законах та підкріплений практикою, ми віддаємося на ласку тих, хто має владу. І погоджуємося з цим, попри очевидний ризик.

3. Спробуйте обґрунтувати допустимість таких речей, як аборти чи евтаназія, з позиції атеїста. Як ви вважаєте, чим така аргументація ображає Бога?

4. Християнський світогляд стверджує, що жодна держава чи уряд не здатні самотійно побудувати ідеальне суспільство. Поясніть, чому.

Святість людського життя

Стережіться, щоб ніхто вас не звів філософією і пустим обманом людських переказів, згідно з принципами світу, а не за Христом.

Колосян 2:8

Коли нині християни дивляться на світ очима Бога, як це робили в XIX столітті Вілберфорс та його духовні спадкоємці, вони відчують спонуку піклуватися не лише про бідних і беззахисних, але й обстоювати всі права, які Бог дав кожній людині. Ось чому християни вважають життя священним на будь-якому етапі – від зачаття до смерті. Згідно з уявленнями католиків і православних, святість людського життя – це частина самого Євангелія, а серед євангельських християн вона вважається невіддільною від Доброї Новини.

Ось чому християни, які підтримують легалізацію вбивства невинних, повинні побачити, що вони чинять опір Божій волі і, як наслідок, відмежовують себе від тих, хто практикує християнське учнівство. Це категоричне твердження, однак саме це питання відрізняє справжніх християн від тих, хто став випадковим попутником.

5. Якою мірою прагнення християнина захищати життя від зачаття до смерті відображає його посвяту справі Христовій? У чому саме?
6. Чи тактика пристосування до масової культури в питаннях абортів, шлюбу, сексуальної моралі тощо згубна для церкви? Поясніть, чому.

***

Завершальна молитва: попросіть Ісуса подарувати вам твердість і витримку в боротьбі за святість людського життя, а також мужність обстоювати в суспільстві всі права, що дані Богом кожній людині.

Перед наступним заняттям постарайтесь прочитати Розділ 13 книги «Віра».

Заняття 13. Чим усе закінчиться

Живіть так, наче Христос помер вчора, воскрес сьогодні зранку, а повернеться завтра.

Мартін Лютер

Кінець кінцем відповідь усім, хто заперечує проти ідеї пекла, також набуває вигляду питання: «Чого саме ви хочете власне від Бога?» Щоб Він омив усі їхні гріхи і за всяку ціну дозволив їм усе почати заново, загладжуючи всі труднощі та надаючи їм усю можливу чудесну допомогу? Але Він вчинив уже це, на Голготі. Простити їх? Вони не бажають прощення. Полишити їх у спокої? Боюся, Він саме так і вчиняє.

Клайв Люїс

Природжене почуття справедливості

Бо коли інші народи, не маючи Закону, природно діють згідно із Законом, то вони, не маючи Закону, самі собі є Законом. Вони виявляють, що діло Закону написано в їхніх серцях, про що свідчить їм їхнє сумління і думки, які то засуджують, то виправдовують одна одну.

Римлян 2:14-15

Нас об'єднує глибоко вкорінене почуття, що чаші терезів правосуддя належить врівноважити, що всяке хибне належить деяким чином виправити. Християни вірять, що це почуття справедливості походить з образу Божого, на який нас сотворено. Нас сотворив справедливий та повний любові Творець, і ми жадаємо бачити відображення Його характеру – нехай не завжди у власних вчинках, але у довколишньому світі. Моральний закон написаний в наших серцях. Ми вимагаємо того, щоб правосуддя здійснилося, і навіть відчуваємо, що одного разу так і станеться. Багато хто вважає це жадання справедливості переконливим

свідченням Божої присутності, а також того, що Він зробить остаточний обрахунок в потойбічному житті. Якщо світ – це справді випадкове явище, позбавлене будь-якого замислу й цілі, то звідки у віруючих і невіруючих з'явилося почуття справедливості та прагнення запровадити її – чи то в цьому житті, чи то у вічності? Ось чому майже кожна релігія навчає про той або інший суд після смерті. Християнство підтверджує, що наше бажання покарати злих і винагородити добрих справдиться Судного дня.

1. Як ви поясните природжене почуття справедливості, що притаманне як віруючим, так і невіруючим?
2. Чи розділяєте ви надію на те, що одного разу Бог судитиме людей за вчинені добро і зло та запровадить остаточну справедливість? На що спирається ця надія?

Природжена жага любові

Улюблені, любимо одне одного, адже любов є від Бога, і кожний, хто любить, народився від Бога і знає Бога. Хто не любить, той не пізнав Бога, тому що Бог є любов.

1 Івана 4:7-8

Любов ніколи не минає. Хоч існують пророцтва, та припиняються; хоч є мови, та замовкнуть; хоч є знання, та зникне.

1 Коринтян 13:8

На нашу вічну долю вказує також і любов, яка наповнює наші сімейні та дружні стосунки. Любов завжди бачить попереду безкінечне майбутнє. Християнство з його надією на безсмертя відповідає на таке важливе для нас питання людських стосунків краще, ніж будь-яка інша релігія. Воно не вчить, що в момент смерті наші душі возз'єднуються з якоюсь безкінеч-

ною, безликою єдністю, як стверджують буддизм, даосизм і рух «Нью ейдж». Також християнство заперечує реінкарнацію, яка властива індуїзму, коли в майбутньому житті ми нібито відбуваємо кару за гріхи, що вчинені зараз. У християнстві душі не набувають деякого безтілесного стану, як учать анімізм, поганство і платонізм. Християни вірять у тілесне воскресіння. Воскресіння Христа означає те, що одного разу ми знову возз'єднаємося зі своїми віруючими друзинами й дітьми, а також – з друзями-християнами та усіма тими, хто жадає цієї великої зустрічі. Що ми побачимо, як запанує справедливість, до якої ми всі так прагнемо. Воскресіння мертвих – це сама суть християнства!

3. Чому прагнення до любові і здатність любити були би лише жорстоким жартом у світі, де смерть – це кінець нашого існування? Яким чином любов, яку ми переживаємо, вказує на Творця та приготувану нам вічну долю?

Смерть, Божий суд і пекло

*І так, як призначено людям один раз померти,
а потім суд.*

Євреїв 9:27

Тоді Цар скаже тим, які праворуч: «Прийдіть, благословенні Мого Отця, успадкуйте Царство, приготоване вам від створення світу! Бо голодував Я, і ви дали Мені їсти; спраглим був, і ви Мене напоїли; чужинцем був Я, і ви Мене прийняли; не мав одягу, і ви Мене одягнули; хворів, і ви Мене відвідали; у в'язниці був Я, і ви прийшли до Мене!»

Матвія 25:34-36

Християни вірять, що відразу ж по смерті людина опиняється в присутності Божій, і її судять на підставі того, чи прийняла вона пропозицію Христа про спа-

сіння, чи відкинула її. Ісус сказав «доброму» злодієві, який висів разом з ним на хресті: «Сьогодні ти будеш зі Мною в раю!» Цей суд зазвичай називають «індивідуальним», щоб відрізнити його від «загального суду», який станеться після другого пришествя Христа. Афанасіївський символ віри узагальнює біблійне вчення, кажучи, що по пришестві Христа всі люди воскреснуть і «дадуть звіт про діла свої». Усі християни вірять у те, що друге пришествя завершиться останнім судом. Ми спасаємося лише вірою, але нас судитимуть відповідно до того, якою мірою ми поширювали Божу благодать на інших.

Бог дає всім людям свободу волі. Хоча й неохоче, Він поважає вибір людини, яка воліє залишатися відчуженою від Нього в цьому житті. Бог не посилає нерозкаяну людину до пекла – вона сама обирає його. Це реальне місце, і основна суть покарання полягає саме у вічному відлученні від Бога. Біблійні образи пекла, такі як вогняне озеро, спрямовані на те, щоб спонукаати нас до розуміння тієї болісної долі, яка чекає тих, хто опиниться в ньому.

4. Чи буде Божий суд над віруючими? Чим він буде відрізнятися від суду над невіруючими? Як ви гадаєте, чи будуть серед останніх люди, яких виправдає Бог?

5. Як люблячий та милосердний Бог може допустити існування пекла? Як, використовуючи свободу волі, людина може обрати між пеклом і небесами?

Кінець історії: друге пришествя

*А Господній день прийде, мов злодій уночі,
коли небо з гуркотом пройде, а розпечені стихії
розплавляться, і земля та діла, що на ній, згорять.
Коли все це таким чином буде знищене, то якими
треба бути у святому житті й у побожності вам,*

котрі чекаєте й прагнете приходу Божого дня, під час якого небо, охоплене полум'ям, зникне, а розжарені стихії розплавляться?

2 Петра 3:10-12

Ось кажу вам таємницю: не всі ми впокоїмося, але всі перемінимися, – раптово, миттєво, при останній сурмі; вона засурмить – і мертві воскреснуть нетлінними, а ми перемінимися.

1 Коринтян 15:51-52

Історія добіжить кінця після повернення Христа в час Його другого пришестя. Як сказав Клайв Льюїс, автор всесвітньої історії, наче режисер укінці п'єси, зійде на сцену і опустить завісу. Цього разу Христос прийде у славі й силі, щоб судити живих і мертвих та оновити творіння. Тоді остаточно буде утвердження Боже царство, яке ми знаємо тепер, перебуваючи у Христі та Його Церкві. Ми не можемо осягти цього до кінця – бо тепер бачимо лише невиразно, – але описи воскреслого Христа та інші фрагменти Писання дають нам змогу зазирнути в ті чудесні часи, коли ми воскреснемо і будемо вічно царювати з Богом. Такою є найбільша надія та обітниця християнства.

6. Чим друге пришестя Христа буде відрізнятися від першого? Наскільки ви готові до нього? Що змінилося б у вашому житті, якби ви знали точну дату Його повернення?

Коли Ісус прийде, душі вмерлих у Христі повернуться з раю, щоб прийняти свої нетлінні тіла, а живі віруючі подібним чином преобразяться. Ніхто не знає ні години, ні року, коли повернеться Христос, але існують ознаки передвизначеного перебігу історії. Багато богословів сходяться на думці, що головною ознакою сповнення есхатологічної обітниці є повернення євреїв на свою історичну батьківщину, і ще яснішим свід-

ченням стане те, що чимало представників Божого народу визнають Ісуса Месією.

7. Про які ознаки близькості другого пришествя Христа можна говорити, аналізуючи сучасну ситуацію у світі? Чому не треба надто захоплюватися здогадами щодо подробиць другого пришествя і кінця світу?

***

Завершальна молитва: попросіть Бога, щоб Він розкрив вам ознаки настання останнього часу, але не дозволяв вашому серцю надто захоплюватися їх пошуком; щоб Він дарував вам мудрість та мужність жити таке життя в Христі, немовби Його друге пришествя станеться вже наступного тижня.

Перед наступним заняттям постарайтесь прочитати Розділи 14-15 книги «Віра».

Заняття 14. Велика пропозиція

Чи можуть свободи, якими володіє нація, залишатися непохитними, якщо знищити єдину їхню тверду опору: переконання людей у тому, що ці свободи подарував їм Бог? Що на них годі зазіхнути, не пробудивши Його гніву. Страх проймає мене за всю країну, коли я міркую про те, що Бог справедливий, і Його правосуддя не може дрімати довіку.

Томас Джефферсон

Християнський вплив на західну цивілізацію

Блаженний народ, для якого Господь є Його Богом, – народ, якого Він обрав собі в спадщину. Господь поглянув з неба і побачив усіх людських синів. Зі Своєї приготованої оселі Він глядить на всіх жителів землі. Той, Хто створив їхні серця, – кожному зокрема, – знає всі їхні діла. Царя не захистить велике військо, і велетня не спасе його могутня сила.

Псалом 32:12-16

Християнство заклало моральний фундамент соціального та культурного життя західної цивілізації і завдяки цьому принесло їй істотні вигоди. Капіталізм виник на Заході великою мірою завдяки тому, що, на думку Церкви, громадянське суспільство повинно в законний спосіб бути незалежним від її контролю. Чернечий орден бенедиктинців вважав працю (а надто важку фізичну) одним із способів пізнання Бога. Це надавало праці гідності, якої світ ще не знав доти – гідності, яку згодом поширила Реформація та протестантська трудова етика. Віра християн у здоровий глузд (саме таким є значення слова «Логос») привела до наукової революції. По суті, наука як така могла би й не з'явитися ніколи, якби не християнська переконаність у тому, що весь світ можна дослідити на славу Божу. Християн-

ський вплив привів до заснування перших університетів; не просто ремісничьких училищ, як це було у Китаї, а співтовариств дослідників, де можна було прагнути до знань, тому що для людських істот навчання – це благо.

1. Наведіть декілька прикладів впливу християнства на розвиток західної цивілізації. Як сучасна пост-модерністська культура прагне викоринити Бога та християнську спадщину з громадського життя?

Оновлення західної культури

Та коли Мій народ, на якому названо Моє Ім'я, навернеться і помолиться, і шукатиме Мого обличчя, і відвернеться від своїх злих доріг, то Я вислухаю з неба і буду милосердний над їхніми гріхами, і оздоровлю їхню землю.

2 Хронік 7:14

Г. К. Честертон у своїй класичній книзі «Ортодоксія» пояснює, чому християни – це рушійна сила змін. У світі існують оптимісти і песимісти, – каже він. Оптимісти завжди прагнуть робити щось добре, тимчасом як оптимісти заламують у відчаї руки. Але тільки християни дотримуються врівноваженого підходу. Вони песимісти, оскільки вважають, що багато що в цьому пропащому світі потребує виправлення, але й водночас вони оптимісти, оскільки знають, що всемогутній Бог тримає все під контролем, а значить усе можна виправити. Якщо бувають часи, коли оновлення відіграє життєво важливу роль, то це, передусім, саме наші дні, коли християнство протистоїть не тільки ворожим повіям всередині західного атеїзму, але й також масивній, монолітній силі: ісламському фашизму, який запрягся нас знищити.

2. Чи є ортодоксальне християнство єдиною силою, що спроможна оновити сучасну західну культуру? Поясніть. Як ви гадаєте, якщо наша культура буде

цілковито зачищена від християнських цінностей, як це сталося в багатьох країнах Європи, то що може заповнити утворену порожнечу?

Не накидати, а пропонувати

Улюблені, докладаючи всі старання, щоби писати вам про наше спільне спасіння, я визнав за необхідне написати вам, заохочуючи вас боротися за віру, одного разу передану святим. Адже ввійшли деякі люди, віддавна призначені на цей осуд, безбожні, які благодать нашого Бога обертають на розпусту та відділяються від єдиного Володаря і Господа нашого Ісуса Христа.

Юди 1:3-4

Критики заявляють, що християни прагнуть «накинути» іншим свої уявлення про життя, що ми хочемо створити «теократію» або уряд, яким керує церква. Але ці звинувачення абсурдні. Теократія – це повна протилежність найфундаментальнішого християнського вчення про вільний вибір та людську свободу. Саме християнство підказало Заходу ідею відокремлення церкви від держави. І християнство рухається вперед не з допомогою сили чи завоювань, а завдяки любові. Християнство намагається не накидати, а пропонувати. Євангеліє – це велика пропозиція. Приходьте на весілля, усі до одного: чорні й білі, багаті й бідні, із заходу та сходу... Всіх приймають привітно, і ніколи не буває запізно. Бог не відкидає жодну людину. Жодну! Через Свого Сина, Ісуса Христа Отець приводить нас у Своє Царство. Він обіцяє це як окремим людям, так і цілим народам: Царство, яке полягає не в їжі чи питті, і не в арміях на марші та брязкоті мечів, а в праведності, мирі й вічній радості у Святому Дусі.

3. Яким чином принцип відокремлення церкви від держави насправді сягає корінням біблійного

християнства? Чим обстоювання Божих цінностей у вільному суспільстві відрізняється від держави, якою керує церква?

Радість ортодоксії

Усім своїм серцем шукав я Тебе: не дай ухилитися від Твоїх заповідей. Я заховав Твої слова у своєму серці, щоб не згрішити мені проти Тебе. Благословенний Ти, Господи, навчи мене Твоїх настанов. Своїми устами я звіщав усі присуди Твоїх уст. Дорогою Твоїх свідчень я зрадів, наче всім багатством. Я вникатиму у Твої заповіді й досліджуватиму Твої дороги. Я буду повчатися Твоїми настановами, не забуду Твоїх слів.

Псалом 118:10-16

Справжні християни розуміють, що віра дана раз і назавжди, і що вона наповнена життям і захватом. Справжнє християнство – це логічне й послідовне пояснення реальності. Воно починається з раціональної передумови, що Бог є. І Він розповів нам, як влаштовано Його світ. Він – первісна реальність. Чому ж тоді існують страждання? Тому що Бог наділив людей свободою волі. Ми обрали непослух, і тому у світ прийшло зло. Однак правління сатани не встояло. Бог вторгся на землю, в образі Свого Сина. Битва досягла кульмінації: Сина схопили й стратили. Це була плата за зло. Однак, камінь був відкочений від гробниці, і Бог воскресив Ісуса з мертвих, запевнивши Його воскресінням нове життя нам з вами. Довершити вторгнення мав Святий Дух, Якого послано, щоб утверджувати Боже Царство через Тіло Христове, Церкву. Тепер ми можемо обміняти своє життя на життя Христа. Примирившись із Ним, ми примирені один з одним, і живемо святим життям у братерському спілкуванні та обстоюючи цінність людського життя на кожному етапі його розвитку. Одного разу Христос повернеться й утвер-

дить Боже Царство остаточно. Усі, хто в Христі, будуть вічно втішатися спілкуванням з Богом, і саме на це християнство й було споконвіку призначене. Тож чому сьогодні стільки людей у світі стверджують, що християнська віра та її доктрини сухі й крихкі? Можна сказати, що вони лякають, дратують, змінюють життя, виглядають радикальними чи надмірними, але понурими й нудними – ніколи.

4. Що саме найбільше вразило вас під час вивчення книги «Віра»? Чи вплинуло воно на вас у якийсь несподіваний спосіб?

Люди, які відійшли вбік від історичної ортодоксії, позбавлені найзахопливішого, що є в цьому житті – драми, подібної до якої ніколи не було в історії людства; обітниці ні з чим незрівнянної радості. Що може хвилювати більше, ніж знання того, що ти є частиною великої Божої драми, яка триває впродовж усієї історії, і що ти посідаєш своє місце поруч із святими, які торували цей шлях перед тобою? Звернення до ортодоксального християнства дозволяє не тільки радіти життю та зрозуміти наші взаємостосунки з Богом, але й свідчити цьому світові. Ключовим фактором, який привів до успіху християнства в перші віки, стало те, у що вірили християни. Правильне вчення вело до правильної поведінки, і часто-густо – з непередбачуваними, але дивними наслідками.

5. Чому тільки здорове вчення здатне привести до повноти життя в Христі?

Подумайте про Того, Хто перетерпів

Тому й ми, маючи довкола себе таку велику хмару свідків, відкиньмо всяку гордість та гріх, що нас легко обплутує, з терпінням прямуймо до тієї боротьби, яка перед нами, дивлячись на Проводиря і Вершителя віри, на Ісуса, Який, незважаючи на

сором, замість належної Йому радості перетернів хрест і сів праворуч Божого престолу. Подумайте ж про Того, Хто від грішників перетернів таку наругу над Собобою, щоб ви не знемоглися та не ослабли вашими душами.

Євреїв 12:1-3

Є двері, які ведуть всіх людей з темряви до світла. Прохід цей дуже вузький, каже нам Придверник, але Він обіцяє відкрити ці двері та прийняти нас у Своє світло. Він і є те саме світло, яке освітлює все — ось чому християнська віра настільки принадна. Віра, яка позбавлена будь-якого обману, є великою надією для цього світу. Зауважте, що ці двері все ще відчинені, хоча й не так уже широко, і західна культура докладає всіх зусиль на те, щоб цілком зачинити їх. Попри це Придверник (і Він же — Двері) ніколи не допустить, щоб вони зачинилися зовсім. Він запрошує нас увійти.

6. До яких кроків ви готові вдатися вже нині, щоб стати активнішим учасником великої Божої драми? Яким чином ця роль може принести вам іще більшу радість?

***

Завершальна молитва: попросіть Ісуса спрямовувати вас до пізнання Його на всіх ваших життєвих шляхах, щоб Він використовував вас у ділі розширення Його Царства, і радість ваша зростала щодня!

Додаток.

Віра, раз назавжди передана святим

Цей курс присвячений вивченню та обговоренню ключових доктрин, що становлять християнську віру. З огляду на це ми перелічуємо ці доктрини з позначенням заняття, на яких вони розглядаються:

- Бог є – Заняття 2
- Він промовляв – Заняття 3
- Гріхопадіння / Первородний гріх – Заняття 5
- Боговтілення – Заняття 6
- Хрест і відкупительна жертва Христа – Заняття 6
- Тілесне воскресіння за мертвих – Заняття 6
- Природа Бога / Його повновладдя – Заняття 7
- Трійця – Заняття 7
- Виправдання вірою / Навернення – Заняття 8
- Прощення і примирення – Заняття 9
- Церква – Заняття 10
- Освячення / Святість – Заняття 11
- Цінність людського життя – Заняття 12
- Повернення Ісуса та кінець історії – Заняття 13

Усі ці доктрини можна знайти в історичних символах віри Церкви і, очевидно, в Писанні. Нижче наведений Нікейсько-Царгородський символ віри, що був складений наприкінці IV століття. Він прийнятий у тій чи іншій формі всіма головними християнськими течіями. У дужках ми вказуємо номер заняття з цього посібника, яке розглядає відповідні доктринальні питання.

Нікейсько-Царгородський символ віри

*Вірую (1) в єдиного Бога Отця, Вседержителя,
творця неба і землі,
і всього видимого і невидимого (2, 3, 7, 12).
І в єдиного Господа Ісуса Христа, Сина Божого,
єдинокровного,
від Отця родженого перед усіма віками.
Світло від світла, Бога істинного від Бога істинного,
родженого, нествореного, єдиносущного з Отцем (7),
що через Нього все сталося.
Він задля нас людей і нашого ради спасіння
зійшов із небес,
і воплотився з Духа Святого (6, 7) і Марії Діви (6),
і став чоловіком (6).
І був розп'ятий за нас за Понтія Пилата (6, 8),
і страждав, і був похований.
І воскрес у третій день, згідно з Писанням (6).
І вознісся на небо,
і сидить праворуч Отця (6, 7).
І вдруге прийде зі славою судити живих і мертвих (13),
а Його царству не буде кінця.
І в Духа Святого, Господа животворящего,
що від Отця [і Сина] ісходить (7),
що з Отцем і Сином рівнопокляняємий і
рівнослаvimий (11),
що говорив через пророків (3).
В єдину, святу, соборну й апостольську Церкву (10, 11).
Ісповідую одне хрещення на відпущення згріхів (5, 8, 9, 10).
Очікую воскресіння мертвих
і життя майбутнього віку (12, 13).
Амінь.*

ДЛЯ НОТАТОК

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

ДЛЯ НОТАТОК

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

ДЛЯ НОТАТОК

[illegible]

Християни повинні ясно розуміти, що віра – це дещо більше, ніж просто релігія чи навіть взаємини з Ісусом. Це цілісне уявлення про світобудову і місце людства в ній. Якщо ми не знаємо того, у що віримо, то як зможемо жити по-християнськи і тим більше обстоювати свою віру? Невігластво робить нас духовними каліками.

Чарльз Колсон

Посібник «У що вірять християни...» спирається на вивчення та обговорення в групі книги Чарльза Колсона «Віра». Він покликаний укріпити й поглибити в учасниках «віру, раз назавжди передану святим» (Юди 1:3) – те найосновніше, у що завжди вірили справжні християни. Посібник має на меті формування цілісного християнського світогляду та наголошує на істинах, які повинні вміти обстоювати люди, що живуть життям віри серед безлічі викликів, з якими стикається християнство в наш час.

Він пропонує живу дискусію, можливість для учасників ділитися власними переживаннями, свідченнями і життєвим досвідом, а тому його можна використувати у підготовці новонавернених до водного хрещення, для занять в малих групах, на молодіжних зустрічах і в місіонерських програмах.

Книга Чарльза Колсона «Віра» з характерною для автора жвавою і захопливою манерою викладу, але й водночас глибоко, всебічно та із залученням численних історичних паралелей і свідчень, розглядає фундаментальні питання християнської віри і демонструє, як невпевненість у відповідях на них спричинила численні проблеми в сучасних церквах.

Замовити цей посібник безкоштовно або завантажити його в електронному вигляді можна на сайті www.knigi365.org

